



KARSZT- és
BARLANGKUTATÁSI
TÁJÉKOZTATÓ

KIADJA

A

MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT

1960

március

KARSZT-ÉS BARLANGKUTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ



Kiadja a

MAGYAR KARSZT-ÉS BARLANGKUTATÓ
TÁRSULAT

Budapest

1960
március.

A kiadmány sokszorosítását

a Művelődésügyi Minisztérium Kiadói Főigazgatósága

1025/1960. sz. alatt engedélyezte.

Szerkesztő:

B a l á z s D é n e s

Felelős kiadó

Dr. H e g e d ű s G y u l a

Lektor:

Kárpátiné Radó Denise

A sokszorosítást végezte az Élelmezésügyi Minis^{ter}térium
Terményforgalmi Igazgatóságának
házinyomdája.

Budapest, 1960. március hó.

Készült 450 példányban.

Ötéves a "Tájékoztató".

A magyar barlangkutatók 1955. augusztusában Miskolcon megtartott seregszemlájén született meg az a határozat, hogy az örvendetesen fejlődő magyar barlangkutatók összefogására és irányítására központi szervet kell létrehozni. Így alakult meg 1955. novemberében a Magyar Hidrológiai Társaság védnöksége alatt a Központi Karszthidrológiai és Barlangkutató Bizottság, mely tovább terebélyesedve 1958. végén önálló egyesületté alakult.

A központi karszt- és barlangkutató szerv létrehozását elindító miskolci ankét egyben határozatot hozott önálló barlangtani folyóirat megindításának szükségességéről. A határozat szerint mindaddig, míg a lapkiadás előfeltételei nem állnak fenn, időszakonként "Tájékoztatót" kell kiadni, melyből a központi szervbe tömörült kutató csoportok rendszeresen értesülhetnek a hazai és külföldi barlangkutatók legújabb eredményeiről, híreiről.

A MKBT a miskolci ankét határozata alapján megindította a Tájékoztató szerkesztését és annak első száma öt évvel ezelőtt, 1956. február végén jelent meg. Gépelte fedőlapba burkolt, 25 oldalas, házsokszorosítású, egyszerű kis füzet volt az az első kiadvány, melyet sorra követtek az egyre változatosabb tartalmú, színvonalasabb kiadványok. A Tájékoztató az évek folyamán a magyar barlangkutatók együttműködésének és összefogásának egyik fontos tényezőjévé vált. Mi sem jellemzi jobban az elmúlt öt év fejlődését, mint az, hogy az első években 80-100 példányban megjelent, vékony kis füzetek a Társulat létrejötté óta félezres példányszámu, gazdagon illusztrált, hatóságilag engedélyezett, hivatalos társulati kiadványokká fejlődtek. Ugy véljük, most már nincs messze az az idő, amikor a Tájékoztató nyomdai uton készülő, rendszeresen megjelenő barlangtani folyóirattá léphet elő.

A Tájékoztató öt éves múltja a magyar karszt- és barlangkutatók rohamos fejlődését tükrözi. E kiadványok szószólói azoknak az eredményeknek, melyeket szakembereink és barlangkutató csoportjaink az elmúlt években államunk megértő támogatása révén elértek. A Tájékoztató minden egyes száma egy-egy mérföldkő, melyek a magyar karszt- és barlangkutatók egyre felfelé ivelő útját jelzik.

Ajánljuk kiadványunkat továbbra is szeretettel kutató társainknak és kérjük, hogy közös célunk, a magyar karszt- és barlangkutatók további felvirágoztatására a jövőben az eddigieknél is fokozottabban segítsék munkánkat.

Szerkesztőség

DUDICH ENDRE: A BARLANGBIOLÓGIA ÉS PROBLÉMÁI

- Kivonatol ismertetés -

A Magyar Tudományos Akadémia Biológiai Csoportjának Közleményei III. kötet 3-4. számában jelent meg Dudich Endre akadémiai levelező tag fenti című értekezése. Tekintve a barlangbiológiai problémák fontosságát és a tanulmánynak a barlangkutatás egészét is érintő voltát, feltétlenül hasznosnak látjuk a tanulmány tartalmát olvasóinkkal röviden ismertetni.

A tanulmány minden barlangkutató számára érdekes bevezetését teljes egészében közöljük, majd a fő- és alfejezetek rövid tartalmi kivonatát, illetőleg egyes részek idézetét adjuk.

.

A barlangtan /speologia v. spelaeologia/ összetett tudományág. Problematikája azzal a kérdéssel kezdődik, hogy "mi a barlang?" Erre vonatkozólag az elméleti és gyakorlati barlangészek még nem tudtak közös nevezőre jutni, amint azt a barlangokra vonatkozó osztályozási kísérletek eltérései világosan mutatják.

A tudományos barlangtan körébe tartozik a barlangok leírása /spelaeographia/, helyszinrajza /spelaeotopographia/, a barlang és képződményeinek rendszeres és összehasonlító alakítása /spelaeomorphologia/ és keletkezésük ismerete /spelaeogenesise/, amely szükségképpen magában foglalja a ható tényezőket /spelaeohydrologia és spelaeometeorologia/ is. Mindezeket geospelaeologia néven szokták összefoglalni és szembeállítják a biospelaeológiával. Ez utóbbi magában foglalja a ma élő barlangi állatvilágra /spelaeozologia/, növényvilágra /spelaeobotanika/, a barlangi ülésekből előkerült állati és növényi /spelaeopalaeontologia/, valamint emberi maradványokra /spelaeoanthropologia/ vonatkozó ismereteket. Csatlakozó fejezet a barlangi kultúrnyomokat és maradványokat /spelaeopraehistoria/ tárgyalja. Az egész tudományos barlangtant kiegészíti a gyakorlati spelaeologia, vagyis a kutatási eszközöket és eljárásokat ismertető spelaeomethodika. Az alábbiakban csak a jelenkori élővilág biológiájával foglalkozunk.

Hogy mennyi barlang van a világon, arról természetesen még megközelítő elképzelésünk sem lehet. Alapjában véve csak Európa és az Északamerikai Egyesült Államok vannak e szempontból jól feltárva. Európában Waldner /1952/ szerint kb. 20.000 barlang van, illetve volt akkor nyilvántartva. Barlangokban leg- gazdagabbak a Balkánfélsziget, Olaszország, Franciaország, Spanyolország, de bőven akad barlang Ausztriában, Svájcban, Csehszlovákiában, Lengyelországban, Németországban, sőt még

Belgiumban is. Angliáról és a Szovjetunió európai területéről nincsenek számszerű adataink. Az északi országokban kevés a barlang. Hazánkban 700-on felül van a nyilvántartott barlangok száma.

Az Egyesült Államokban 5.000-nél több az ismert barlang. Annál rosszabbul állunk a világ többi részével és országaival. Míg az említett területek barlangjairól nemcsak tudunk, hanem egy részüket tudományosan is többé-kevésbé feltárták, addig másutt ez még alig történt meg. Legjobban szembetűnik ez a következőkből. Az 1934-38. közt megjelent Wolf-féle barlangi állatkatalógus legnagyobb részét az európai és északamerikai barlangokra vonatkozó adatok töltik ki. Ezzel szemben Ázsiából csak 86, Afrikából /a franciák által felkutatott Algériát nem számítva/ 28, Dél-Amerikából 43 és Ausztráliából 10 barlangból közül állattani adatokat. Természetesen az azóta eltelt két évtized alatt némileg változott a helyzet, de nem lényegesen. A barlangi állatokról számtalan kisebb-nagyobb rendszertani és faunisztikai közlemény jelent meg, de csak két országban jutottak el a regionális összefoglalásig: Franciaországban /JEANNEL, 1926/ és Belgiumban /LERUTH, 1939/.

A biológus számára a barlangtani ismeretek nem az állattani vagy növénytani gyűjtésnél kell, hogy kezdődjenek, hanem meg kell ismerkednie a barlangtan többi ágával is, mert csakis így tehet szert a barlangok biológiai szemléletére. A változatos földalatti üregekben bizonyos összetételű élővilág /troglobies/ lakozik. Számára a lakóhelyet és az ebben uralkodó környezetet, amely az élővilág egészére és tagjaira hat, élettelen tényezők teremtették meg. Nem lehet az élővilágot környezetéből kiszakítva, mint önmagában adottat vizsgálni, hanem csak az élettelen természettel való kapcsolatainak megismerése vezethet a helyes biológiai szemléletre. Ezért ezeket és ezek létrejöttét is kutatni és ismerni kell. Egyáltalában nem közömbös, hogy a barlang eredete szerint e l s ó d l e g e s - e /hólyag-, láva-, korallzátony-, tufabarlangok/ vagy pedig m á s o d l a g o s /tektonikus, omlásos, szélvájta és vizes barlangok/. Ez utóbbiak keletkezésében a víz mechanikai /erozió, abrázió/ és oldó /korrózió/ tevékenysége, vagy pedig mindkettő szerepet játszott és így megkülönböztetnek eróziós, abráziós /tengerpartokon/ és korróziós /só-, gipsz-, salétrombarlangok/ barlangokat. Leggyakrabban az erózió és a korrózió együtt működik és így válnak a barlangok egyik összetevőjévé annak a földrajzi-földtani jelenségnek, amelyet "karsztümeménynek" szoktak nevezni. Ezért van az, hogy a barlangtan oly szoros kapcsolatban áll a karsztkutatóval.

A barlangbiológiai kutatások során mindig világosan meg kell különböztetnünk a barlang ü r e g é t és ennek k i t ö l t é s é t, amely utóbbi lehet víz, gáznemű anyag vagy szilárd üledék, illetve ezek kombinációja és amelynek fajtái mind más-más életkörülményeket teremtenek az élővilág

számára. Minden barlangnak multja, fejlődéstörténete van, amelynek során kialakul az ürege, az egy ideig bővül, majd elkezdi kitöltődni és a végén megszűnik üreg lenni. Ezzel párhuzamosan halad az élővilág betelepődése, kiteljesedése, majd elpusztulása. Azt tudjuk, hogy ez így volt, és a vég be fog következni, de nincs barlang, amelyről ezt exakte kimutatták volna. Viszont ezért nem szabad feladni a reményt, hogy mind ezt meg fogjuk ismerni és törekedni kell a részletismeretek szerzésére.

A barlang mint szervezetek lakóhelye

Minden barlangban - kivéve a széndioxidosokat - találunk élőlényeket. A környezeti viszonyok sokfélesége, különbözősége, változatosága és ezek kombinációi határozzák meg a barlangi élet feltételeit.

A barlangi életfeltételekről általában. Meghatározott hőmérséklet, nedvesség, oxigén és táplálék szükséges a barlangi élethez. Ezek a tényezők hosszú fejlődés során alakultak ki, s eredményezték a barlang mai, aktuális állapotát.

A barlangi környezet minimumtényezője. A fény a barlangot bejáratától régióra és az igazi barlangra osztja. A fény minősége is fontos. A párateltség emelkedésével a fény spektrális összetétele változik. A fény hiánya fotoszintézist /zöld növények/ zárja ki, bár a legújabb kutatások szerint egyes moszatok igen gyenge /2 lux/ fénynél is képesek barlangi életre.

Az aktuális szárazföldi tényezők a barlangokban.

Physiographiai tényezők: a barlang földrajzi helyzete, tengerszint feletti magassága, méretei stb.

Talajtani tényezők: a kitöltés minősége /iszap, agyag, humusz, kavics, homok, cseppkő, jég/ fontos az ott élő állatok szempontjából. A oseppeképződmények ásványtani minőségéből, a kalcit és aragonit kristályainak O-jét izotópokra vizsgálva, következtetni lehet arra a víz hőmérsékletre, amelynél annak idején kiváltak, a karbonátok C¹⁴-tartalmából pedig következtetést lehet vonni a képződmények korára. Nem közömbös a talaj hőmérséklete sem.

Meteorológiai tényezők, a felszíni klíma csak a bejáratától bizonyos távolságig érezteti hatását; a barlang klímája tehát viszonylag állandó és független a külvilágtól.

A nedvesség általában jelentékeny; a relatív páratartalom 95-100 %, ennek következtében a párolgás csekély.

A levegő erősen ionizált.

A hőmérséklet Európában átlag 10+1 C°. Az évi ingadozás rendkívül kicsiny. Fagypontra alatti hőmérséklet jégbarlang létrejöttét teszi lehetővé. Trópusi barlangok hőmérséklete 20 C°, sőt e fölötti is lehet.

Nem kell azt gondolni, hogy mindezeknek az adatoknak szélesebb adatbázisa van. Ellenkezőleg! Egyes mérések ugyan szép számban vannak, de ezek csak pillanatfelvételt jelentenek a barlangról, többet nem mondanak. A részletesebb, rendszeres és huzamosabb időn át folytatott megfigyelések igen ritkák. Jó, következtetésekre felhasználható képet pedig csak ilyenek adhatnak.

A biológia számára a következőket vonhatjuk le tanulságképpen:

1./ A bejáratú régiót élesen el kell választanunk a sötét barlangtól, mint eltérő természetű lakóhelyet.

2./ A bejáratú szakasz abiotikus tényezői /többszörösebb fény, a hőmérséklet és a párateltség ingadozása/ és a biotikus tényező /zöld növények tenyészésének lehetősége/ egészen más életkörülményeket teremtenek, mint amilyenek a sötét barlangban uralkodnak. Átmeneti terület ez, az ingadozás és változás, a fény és a sötétség harcának színtere. Szelektív szűrő a kívülről befelé és belülről kifelé igyekvő állatok számára, amely a fajokat ökológiai életrevalóságukra felülvizsgálja és kiválogatja. Valóságos természetes ökológiai kísérleti laboratórium.

3./ A sötét barlangban általánosságban az abiotikus tényezők, főképpen a magas páratartalom, állandó nedvesség, alig változó, eléggé alacsony hőmérséklet a környezetet nagyon egyenletesé, egyhangúvá teszik. Nincs változás, nincs kiválogatás, de ami már bent él, annak szervezete összhangban van az uralkodó viszonyokkal.

Az aktuális édesvízi tényezők a barlangokban. A barlangi vizek lehetnek: eszepegő vizekből összegyűlt tócsák, eszeppkőmedencékben összegyűlt vizek, falakon és eszeppköveken szivárgó vizek, állandó tavak, patakok stb.

A vizek hőmérséklete 8-10 °C; a földrajzi helyzettől vagy hévizes eredettől függően lehet magasabb vagy alacsonyabb is. A pH 7 felett van.

A barlangba bejutó vizeknek nagy szerepe van a barlangi élővilág táplálékellátásában.

A tengeri barlangok életviszonyai. Az eddigi megfigyelések kis száma miatt nem lehet teljes biológiai értékelést adni. Valószínű azonban, hogy a fény hiánya itt is kiváló hatást gyakorol.

A biotikus tényezők a barlangokban. A régebbi nézetekkel ellentétben bőséges táplálék áll az állatok rendelkezésére. A víz igen sok szerves anyagot szállít be a barlangba. Jelentős táplálékforrása a sok állatnak a denevérguánó is. Az ilyen úton táplálkozó fajok pedig önmaguk szolgáltatnak táplálékot a ragadozó és élősködő fajoknak.

Történeti tényezők a barlangokban. A fent említett tényezők kialakulására csak közvetve, a barlang geológiai fejlődéséből következtethetünk.

A jégkorszak igen nagy hatással volt a barlangok állatvilágára. Az egykori eljegesedett területek barlangjaiban hiányoznak a valódi barlanglakók. A periglaciális területek barlangjaiban /házáink is ide tartozik/ már akadnak, az eljegesedéstől mentes területeken pedig igen nagy a valódi barlanglakó fajok száma.

A barlangok élővilága.

A barlangok állatvilágát 3 csoportba sorolhatjuk be:

1. Barlangi vendégek: véletlenül kerülnek a barlangba, s előbb-utóbb elpusztulnak.
2. Barlangkedvelők: külvilági fajok, csak alkalmanként /éjjelzés, áttelelés, táplálékszerzés/ keresik fel a barlangot. Különleges barlangi "alkalmazkodási" jelenséget nem mutatnak.
3. Barlanglakók: kizárólag barlangban élő fajok; "alkalmazkodási" jelenséget mutatnak /szintelenek, szem csökevényes vagy hiányzik, szaporodás nem szakaszos/.

A barlang élővilágát nagyrészt az 1. és 2. csoport tagjai teszik ki. A 3. csoport tagjai mindig kisebb számban vannak jelen. Ujabbán a növényvilágra is kiterjesztették ezt a csoportosítást.

A barlangok növényvilága. A barlangok szádájában a fény csökkenésének megfelelően virágos növények, páfrányok, mohok, zuzmók és végül moszatok. Az aggteleki Baradlából 74 moszatfaj ismeretes.

Gazdag irodalma van a barlangi gombáknak, s egyre bővül a legújabb kutatások alapján a leírt baktériumfajok száma.

A barlangi vizek állatvilága. Az egysejtűekkel csak újabbán kezdtek foglalkozni. Többnyire barlangi vendégek és barlangkedvelők. Ugyanigy a szivacsok és esalánózók is. Az örvényférgek majdnem mind barlanglakók; a Fonálférgek és a kéregférgek közül újabbán hazánkban sikerült barlangi fajokat találni. A különböző giliszták közül ritka a barlanglakó.

A rákoknak igen sok barlangi faja ismert. Így az evezőlábúak, kagylósrákok, maradványrákok, tizlábú rákok stb. Között találunk valódi barlanglakó fajokat. Sok faj ismeretes a bolharákok közül /a közismert Niphargus nemzetség/.

A rovarok közül néhány vizibogár, vízipoléska és vízitarka került elő.

A kagylók inkább vendégek; a osigák között barlanglakók is ismertek.

Európából igazi barlangi hal nem ismert; a zalatapolcai Tavasbarlang fürgeeselléi ugyan már némileg eltérnek felszíni társaiktól. Valódi barlanglakó halakat Afrika és Amerika barlangjaiban találtak.

A kétéltűek közül a barlangi gőte és a barlangi szalamandra ismert. Észak-Amerika barlangjaiban több fajuk is él.

A barlangok szárazföldi állatvilága. Az egysejtű- és fonálféregfaunáról csak újabbán vannak adatok. A giliszták száma tekintélyes.

Az észkek, ikeraszelvényesek, százlábúak, alsórendű rovarok között igen sok a barlanglakó.

A kérészek, alkérészek, szitakötők, rágcsáló rovarok, valamint a szőrösszárnyúak és a hártyásszárnyúak többnyire barlangi vendégek és barlangkedvelők.

Többen vannak az egyenesszárnyúak. Főleg trópusiak, osótányok, tücskök, szöcskék, fülbemászók.

Igen sok kétszárnyu ismeretes. Csak néhány faj igazi barlanglakó.

A legtöbb barlangi faj a bogarak közül ismert. Legnagyobb részük a futóbogarak és a dögbogarak családjából származik.

A pókszabásúak közül az álskorpíók és a kassáspókok több faja barlanglakó. A valódi pókok és az atkák szintén gyakoriak.

Több barlanglakó esigafaj is ismert /Baradlából is egy/.

A kétéltűek közül a göték és szalamandrák barlangkedvelők, a békák és hüllők mindig csak barlangi vendégek.

A madarak közül néhány egzotikus madárfaj barlangokban fészkel. Egyesek a denevérekhez hasonlóan ultrahang-sóval tájékozódnak.

Igen sok barlangi faj ismert a denevérek közül. Vannak barlangban is, és csak barlangban lakó fajok.

A barlangi állatok élskődői. Külső élskődő vízi állatokon kevés van. Néhány egysejtű és örvényféreg-faj ismert, főleg viziászok, ill. bolharakok élskődőjeként.

A szárazföldi állatok közül az ászkák kopoltyujában egysejtűek élnek. Sok élskődője van a denevéreknek. Báboj, legyek, denevérbolhák, fésűspolósok, atkák, kullancsok, övanagfélék, stb. kínozzák őket.

A belső élskődők közül ismertek egysejtűek: ostorosok és spórák. Halakból, kétéltűekből és denevérekből szívó, galand és fonálféregek kerültek elő.

A barlangi állatvilág analogonjai. Vannak a barlangokon kívül más élethelyek is, ahonnan a fény ki van zárva, s így élőviláguk is bizonyos megegyezést mutat a barlangokéval. Így a/ a talaj rétegei, b/ mikrobarlangok /földalatti üreglakások: egér, ürge, bors, stb/, c/ mesterséges üregek /bányák, pincék, stb./, d/ kőzetek repedésrendszere, e/ földalatti vizek /talajvíz, karsztvíz/, f/ psammál /tenger-, tó-, folyó- és patakpartok homokos-kavicsos lerakódásainak üregeit kitöltő víz/ állatvilágában kimutatható a barlangi állatvilággal való hasonlóság és rokonság.

A barlangi állatvilág elterjedése. Az eddigi kutatási eredmények nagyrészt faunajegyzékek, katalógusok formájában jelentek meg. A barlangi monográfiák száma, nem is szólva a nagyobb vidékek, országok állatvilágát összeroglaló munkákról, igen kevés. Így csak a nyersanyag van adva az állatföldrajz számára. A barlangi faunák összehasonlításával már némi képet kapunk egyes vidékek közötti eltérésekről, hasonlóságokról és a felszíni faunával való kapcsolatokról. Hátráltatja azonban a munkát az, hogy hatalmas területek barlangjairól ugyszólván semmit sem tudunk még.

Nehézséget okoz a barlangi fauna korának, kialakulásának kérdése is, hiszen a barlangok korának, kialakulásának problémája sincs még megoldva.

A barlangi állatok különleges sajátosságai.

Szervezettani sajátosságok. a/ Elszintelenedés. b/ Szem csökevényes vagy hiányzik. c/ Szárnyak csökevényesek. d/ Légzőszervek csökevényesek, bőrlégzés. e/ Csápok és lábak hosszúak. f/ Egyes rovarok potroha felduzzadt.

Élettani sajátosságok. a/ Negatív phototaxia /fénykerülés/. b/ Napfény hatására elhalnak. c/ Nem bírják a nagy hőmérséklet-ingadozást. d/ Nem viselik el a relatív páratartalom csökkenését. e/ Hypersensibilitás /fokozott érzékenység mechanikai ingerekre/. f/ A vízi állatok oxigénigénye csekélyebb, mint a felszíni fajoké.

Szaporodási sajátosságok. a/ Szaporodás szakaszossága megszűnik. b/ A peték száma csökken, méretei megnőnek. c/ Az egyedfejlődés ideje megrövidül.

Mindezek a sajátosságok nem minden állaton találhatók meg, és nem mind egyszerre.

A sajátosságok kutatottsága és magyarázata. Ilyen irányú ismereteink, kutatásaink hiányosak, esetenkéntiek. Kevés az alaposan megvizsgált fajok száma. A jövő kutatásainak ezeket a hiányokat kell felszámolnia. Vizsgálni kell: a fajok autokológiáját, szokástanát, élettanát, egyedfejlődését, örökléstanát, bionomiáját.

Könnyen belátható, hogy az ilyenfajta kutatások csak bizonyos tárgyi feltételek között folytathatók le. Ezek: a/ Kielégítő mennyiségű állatanyag

rendelkezésre állása. - b./ Az állatanyag rendszertani helyének, nevének és rokonságának ismerete. - c./ Az eredeti termőhely abiotikus tényezőinek kielégítő megállapítása. - d./ A vizsgálatoknak természetes viszonyok közötti lefolytatása. - e./ A Adequat és korszerű műszer- és eszközfelszerelés, amely lehetővé teszi a szükséges methodika alkalmazását és bizonyos abiotikus vagy biotikus tényezők mesterséges, kísérleti megváltoztatását. - f./ A szervezettani sajátságokon kívül minden más életjelenség megállapításához és megfigyeléséhez **m e g f e l e l ő h o s s z u i d ő k e l l**, amely alatt a folyamatok lejátszódnak. Az **i d ő t é n y e z ő** tehát igen jelentős az ilyen vizsgálatoknál. Futó, akcidentális, egyes megfigyeléseknek az értéke és általánosíthatósága rendkívül kérdéses.

Nyilvánvaló tehát, hogy mindezekhez a vizsgálatokhoz valamiféle **l a b o r a t ó r i u m** ra van szükség. Legegyszerűbb megoldásnak az ígérkezik, hogy magában a barlangban létesítsünk laboratóriumot a tényészetek és bizonyos vizsgálatok számára, amelyet azután egy másik, a földfelszínen épült laboratórium egészít ki.

Barlangbiológiai laboratórium az egész világon csak négy van. Legrégibb a Jugoszláviában levő Postojna /-Addaberg - =Postumia/, amelyet az olaszok létesítettek 1932-ben, Franciaországban Maulis-ban rendeztek be egyet 1948-ban. 1958-ban nyílt meg a belgák laboratóriuma Han-sur-Less-ben. Végül 1958/59-ben létesült az Eötvös Lóránd Tudományegyetem jóvoltából az aggteleki Baradla Barlangbiológiai Laboratóriuma. Az első két helyen megvan a földfelszíni laboratórium is.

A barlangi állatok rokonsága és származása

Régebbi nézetek szerint a barlangi állatvilág bevándorolt felszíni fajokból alakult ki. A barlangi környezet hozta létre az "alkalmazkodási" jelenségeket.

Ujabb kutatások kiderítették, hogy ilyen alkalmazkodás csak igen ritka esetekben jöhetett létre. A kutatási eredmények arra mutatnak, hogy ezek a barlangi sajátságok az analóg élethelyeken /talajviz, karsztviz, kőzetrepedés/ jöttek létre. A később kialakult barlangokba innen kerültek be - az előző élethelyekkel való összefüggés útján - a "barlangi" sajátságokat mutató állatok, ahol hasonló életkörülményeket találtak.

A különleges sajátságok származását valamely testi bélyeg csökevényesedésének vagy fokozott fejlődésének különböző stádiumaiból alkotott alkalmazkodási sorok magyarázzák. E soroknak hiányossága, hogy fossilis leletek híján nem valódi ősiségi sorok.

A gerinctelenek köréből mindössze két fossilis leletet találtak. /Az egyik a Solymári barlangból származik./

A közösségi élet a barlangban.

A fenti kutatásokból a barlangi élővilág egységét nem ismerhetjük meg. Ehhez másirányú kutatásokra is szükség van. Ez a cönológia, amely a barlang különböző életközösségeinek /bejárati és sötét szakasz, szárazföldi és vízi/ egymásra hatását, kölcsönhatását és kapcsolatát vizsgálja.

A barlang táplálkozás- és produktóbiológiájának kérdésében is változást hoztak az újabb kutatások. A régebbi nézettel szemben a barlang bőséges táplálékot nyújt az élővilág számára. Ugyanakkor régi felfogás volt az, hogy a táplálék kizárólag a külvilágról kerül be a barlangba, tehát a külvilágtól függő élettér. Azóta megdőlt a külvilágtól való teljes függés tétele, a belső természetes /gyenge fény melletti fotoszintézis lehetősége, vas- és kénbakteriumok jelenléte/ kimutatása révén.

A barlangok és az ember.

A barlangok még a mai kor emberével is eléggé szoros kapcsolatban vannak: tudományos speleológia, főtáró barlangi kutatások, idegenforgalom a látványos barlangokban, a barlangok fölhasználása háború idején óvóhelynek, városok vízellátása barlangi vizekből, hasznos nyersanyagok kitermelése /gipsz, salétrom, foszfátföld, guano/, gombatermesztés stb.

Ujabbban előtérbe nyomult a barlangok egészségügyi jelentősége is. Már a régebbi irodalomban is találunk följegyzéseket, megfigyeléseket bizonyos barlangok gyógyító hatásairól. A második világháború alatt óvóhelynek használták fel a Ruhrvidék közelében fekvő Klutert-barlangot. Ennek mikroklímája bronchitiszes és asthmikus megbetegedésekre igen jó, gyógyító hatásának bizonyult. Alapos vizsgálat után hivatalos gyógyhelynek nyilvánították és ebből a szempontból kiépítették.

J a k u c s L á s z l ó a Békebarlang felfedése kapcsán tett megfigyeléseit közölte /1953/, majd D u d i c h /1956/ a Klutert-barlangot ismertette ebből a szempontból. Örvendetes módon már az orvosi körök is komolyan bekapcsolódtak az ilyen irányú kutatásokba. A miskolc-tapolcai forrásbarlangban gyógyfürdőt létesítettek, mikrobiológusok megkezdették a barlangi mikroorganizmusok vizsgálatát antibiotikumok termelése szempontjából és megindult a barlangi aeroszol kutatása is /Jakucs L., 1959/. A Baradla Barlangbiológiai Laboratóriuma megindította a barlang talajának, vizeinek és levegőjének bakteriológiai vizsgálatát. A Békebarlangban megindult a gyógyhatás kísérleti vizsgálata orvosi felügyelet alatt. +

. o o o .

A dolgozatot mintegy 180 munkát felsoroló irodalomjegyzék egészíti ki.

+Hasonló jellegű vizsgálatok megindultak az Abaliget-cseppkőbarlangban is. /Szerző megj./

Ismertette:
Hazslinszky Tamás

A MISKOLC KÖRNYÉKI BARLANGOK FELTÁRÁSÁNAK TÖRTÉNETI VÁZLATA

Irta:

Balázs Zoltán

1899. február 19-ét, amikor Hermann Ottó a Természettudományi Társulat ülésén néhány preahisztórikus lelet megvizsgálása után kijelenti, hogy "... a magyar föld is látta a negyedkor emberét...", nevezhetnénk a magyar barlangkutatás születésnapjának.

Sajnos e felismerést sokan kételkedve fogadták, sőt néhányan egyenesen szembe helyezkedtek azzal. Ez okozta a kutatások megindulásának közel másfél évtizedes eltolódását. Ténylegesen csak 1906-ban kezdődtek meg a feltáró munkák. Papp Károly mellett, aki a diluviális rétegek kimutatásán fáradozik, már Kadie Ottokár geológus is megkezdi a Miskolc környéki barlangok átkutatását. 1906. november 14-én történik az első kapavágás a Szeleta-barlangban, majd sorra következnek a Bükkvidék barlangjai és kőfülkéi.

Hillebrand, a Magyar Nemzeti Múzeum archeológusa a répáshutai Balla-barlangban megteleli az első hazai földön élt ősember osztracodáit, egy aurignaci gyermekkoponyát.

Közben - 1910. január 28-án - megalakul a Magyarhoni Földtani Társulat Barlangkutató Szakosztálya, amely nemcsak Hermann Ottó felismerésének igazolója, de a magyar barlangkutatás első komoly állomása is. Méltán nevezi Lambrecht Kálmán ezt a születés utáni keresztelőnek.

A rákövetkező évtizedekben számosan próbálkoznak környékünkön a fiatal tudományág továbbfejlesztésével. Kerekes József, Kormos Tivadar, Keszler Hubert, Venkovits István stb. és nem feledkezve el a számtalan amatőr barlangkutatóról sem, akik nagy lépéssel viszik előre a Bükk barlangjainak megismerését. A háberuk, gazdasági válságok éreztetik hatásukat, csupán néhányan maradnak meg vidékünkön.

Az elmondottak - természetesen - nem zárják ki azt a tényt, hogy a századforduló évtizedei előtt ne ismerték volna a vidék néhány barlangját. Tudjuk, hogy a Óserépfalu melletti Subalyuk-barlangot a falu népe régen ismeri, hiszen a betyárvilág egyik híres haramiájának, Suba Imrének "Lovagvárává" nevezte ki. Csupán kutatás, tudományos megismerés nem volt.

Hazánk felszabadulása után új fejezet nyílik a magyar barlangkutatás történetében. Az újraindulás nem robbanásszerű,

mint a kezdet. Lassan indul meg, hogy jobban kiszélesedjen, mint korábban. Van azonban egy másik lényeges különbség is, a cél. A századelejei kutatás majdnem kizárólag ösemberi vonatkozású, a mai: számtalan tudományos megfigyelés mellett a fejlődő Miskolc ipari- és ivóvízzel való ellátásának lehetőségeit, esetleges megoldását is messzemenően figyelembe veszi.

Az 1940-es évek vége felé különböző természetjáró szervezetek próbálkoznak barlangkutatással. Különösen a DIMÁVAG Természetjáró Szakosztálya kiemelkedő. Ezek munkája azonban nem áll egyébből, mint a nyitott barlangok bejárásából, átkutatásából. Semmiféle tudományos megfigyelést nem végeztek, visznyelőket, zsombolyokat meg sem próbáltak feltárni. Lényegében nem volt egyéb földalatti alpinizmusnál, romantikánál.

A csoportok mellé fokozatosan felnyomulnak a lelkes egyéni kutatók. Ezek a szillettantizmus magasabb fokán álltak, a romantika kezd háttérbe szorulni, egyre értékesebb adatok látnak napvilágot. E szakaszban születik meg több barlang felmérése.

Velük párhuzamosan ismét megjelenik területünkön, az azóta elhunyt nagy barlangkutatónk, Kadió Ottokár, és átkutatja a Kőlyuk előterét. A különböző tudományos intézetek munkatársai is mind gyakrabban keresik fel a Bükk barlangjait, hogy megfigyeléseket végezzenek. A Vesszélyuk-ban pl. 50 féle vizsgálatot végeztek el. Különösen a múzeumok részéről nő meg az érdeklődés.

Az egyéni kutatók nem elégszenek meg az eddigi eredményekkel. A már feltárt barlangokban továbbjutást kísérelnek meg, új barlangok kibontását kezdik meg. Különösen Szabadkay Béla, Balogh Tamás, Borbély Sándor, Láner Olivér, Kushta Gyula, Molnár Jenő, Molnár Gyula ismert közülük.

A Magyar Hidrológiai Társaság - felismerve a kutatások értékét 1952. május 31-én életre hívja a Társaságon belül a Zsomboly-kutató Munkabizottságot, mely később szakosztállyá lépett elő. Így indulhatott meg a barlangok, elsősorban a visznyelő barlangok szakzerű feltárása. Harminchat kisebb-nagyobb zsomboly, visznyelőbarlang feltárásai, illetve a nyitottak bontási munkálatait végezték el. A Bolhási-visznyelő barlangrendszer 73 méter mélységig, míg a Jávorkútit több mint 100 méter mélységig és 1 km hosszban tárták fel. Itt találták meg az ómassai Garadna-forrás földalatti patakrendszerét.

93 méter mélységig jutottak le a nagykovácsi inaktív visznyelő rendszerbe 12 különböző mélységű szinten keresztül. Az addig 14 méterig ismert Szeletai-zsombolyt 92 méter mélységig, a Vesszős-gerine oldalában levő Vesszős-barlangot pedig 118 méter hosszban sikerült feltárni. A Csókás-réten több kisebb barlangot bontottak ki, majd a Csengős-fertőnél, a létrási boréka többekben delgoztak több-kevesebb sikerrel.

A szakosztály vezetője Borbély Sándor, nagy lelkesedéssel vezette csoportját, melynek tagjai - Lánér Olivér az ifjúsági csoport kiképzője, Gyenge Lajos, Farkas János, Csontos Sándor, Balogh Tamás, Tóth József, Zámory Vilma, Lukácsik József, Szabadka Béla, Korényi Endre és még sokan mások - fáradságot nem kímélve lelkes munkájukkal járultak hozzá a Bükk barlangjainak felkutatásához.

Az odaszó munkának meg lett az eredménye. Nemcsak a mértékkel mérhető eredmények váltak széles körben ismertté, de a tudományos munkára is egyre többen figyeltek fel. A Hidrológiai Társulat a névadás mellett anyagi támogatással is segített, a Magyar Tudományos Akadémia másfél éves hidrogeológiai tanfolyam megszervezésével járult hozzá a siker kibontakozásához. A Lenin Kihászati Művek vezetősége gépkocsi rendelkezésre bocsátásával, felszerelés kölcsönzésével kívánta támogatását kifejezni. Ezek mellett számtalan helyről folyt egybe az apróbb segítségek patakrendszere. Így érkezünk el 1959. január 22-éhez, amikor megalakítottuk a MKBT miskolci csoportját.

A kép közelről sem teljes. Csak vázolni kívántam a leglényegesebb állomásokat. Van mire emlékezniük, van mit csodálniuk a miskolci barlangosoknak!

JANGCANPAI BARLANGPARADICSOM

Utirajz.

Irta:

Balázs Dénes

Délkinai barlangkutató utam során Kujeson tartomány ÉNy-i részében, hán, miao és ja népek által lakott területen, egy kis eldugott falucskában, Jangcanpaiba érkeztem. Ekkor még nem is sejtettem, hogy egy valóságos földi "barlangparadicsomba" esepentem bele. Szinte alig tess meg itt az ember néhány métert: máris újabb barlangüregek ásitóznak rá. Óvatosan kell bejárni a terepet, mert egy elhibászt lépés nyomán könnyen százmétereket repülhetünk valamely zsomboly fenékgig.

A barlangkutatók ezen ma még szüzi eldördőjáról szól az alábbi kis riportom.

Alig, hogy leraktam hátizsákomat az iskolatelep egyik kis tanári lakószobájában, egyenesen nekiszegestem a kérdést Sir-Jin-kuan barátomnak:

- Mondj, van itt valamilyen barlang?

Erre karon ragadtak, s már eipeltek is ki a sziklás, lejtős konyhakertjükbe. A kert végén egy nagy mélyedésben sűrű bozótos bokrok, fák közt sötét üreg tátongott. Barlangkutatói szememmel egyszerre felismertem: zsomboly a javából!

- Kétezer láb mély - mondta másik társam korábban kérdés nélkül, nyugodtan, közömbösen, mintha az olyan természetes lenne, hogy egy ilyen kerthes - egy ilyen mély zsombolynak kell tartoznia.

Követ keritettem és a mélységbe dehtam. Hosszu másodpercig zuhant a kő többször ütődve. A lyuk tehát valóban igen mély lehet! A 2000 lábat, azaz mintegy 600 m-t azonban soknak találtam s alkudozni kezdtem. Nagy nehezen 1000 lábra /tehát kb. 300 m-re/ leengedték.... Persze, még senki sem volt lent, ez a mélység csak feltételezés.

- Van több is ilyen barlang a közelben? - kérdeztem. Azt felelték, hogy itt a házak közt és az országot mentén még van vagy ötven...

Még ebéd előtt - jobban esik a falat egy kisbarlangi hu-

zat után - egy nagyobb "visszintes" barlangot is szerettem volna látni. Nem kellett messze mennünk. Néhány perces séta és egy kb. 30 m széles, 15 m magas barlangszáj előtt álltunk. A barlang első 100 m-es részében azonban többemeletes gyárüzem talált fedelelet. A gyár most nem dolgozik, ezért a földszinten könnyűszerrel végimentünk egészen az elfalazott részig. Itt a félhomályban egy nagy vasajtóhoz értünk. Tu Szi-hua barátom kinyitotta azt és alaposan megjárta! Az előtűró szélroham sapkáját fejről lekapva messze elsodorta és a félhomályba vezető barlangi gyáresarnokban alig találtuk meg.

Ez aztán barlang! - hüledeztem, pedig már néhány hasonló élményben volt részem Kínában. Amikor a barlang hossza felől érdeklődtem, azt mondták: "línsi-li", 60 li, azaz 30 km.

Ennyi érdekes látvány után valóban jól esett az ebéd. S ebéd után mit lehet Jangcanpában csinálni? Ujabb barlangokba mászni...

Először egy "kis" barlanghoz vezettek. Nevezetessége: hogyha a hegy innenső oldalán bemegyünk és egy órácskát gyalogolunk benne, a tulsó völgyben sétálhatunk ki belőle. Szaknyelven szólva tehát egy átmenő barlang. Átlagban 20-25 m széles és kb. 25-35 m magas. Az egyik végén, ahol jó paraszatok nagy duplafenekű üstökben robbanóanyagot kotyvasztottak, mintegy 100 méteres omladékletjtőn óriási üregekbe lehet leereszkedni. Itt 20-30 m-es nyulánk, borsóköves eseppköves csapadékok hápráztatják el az embert. Az egyik folyosó végén mély szakadék, ide már csak hágesőn lehetne leereszkedni.

Megnéztük a Pej-vej nevu barlangot. Ez már "valamivel" nagyobb, átlagosan 60-70 m magas és 30-35 m széles. Közepén patak folyik. Magába a barlangba úgy lehet bejutni, hogy egy kb. 150 m hosszán bezakadt barlangterem oldalán kell leereszkedni. A barlang egyre feljebb harapódzó mennyezete sok helyen megközelíti már a plafó felszint, mintegy fél kilométerre az előbbi bejáratától nem régen szakadhatott be. Itt kb. 10 x 10 m-es "ablak" világítja be a közel 100 m magas monumentális barlangtermet.

Még az est folyamán megnéztük a Luc-Csang-vej barlangot, ami magyarul Ökör-orr-barlangot jelent. Valóban, a meredek mészkőfalban egymás mellett nyíló két sötét lyuk egy mesebeli óriás ökör orrlyukaira emlékeztet. Nem messze innen egy kisebb lyukon léptünk be és kb. 300 m hosszú gyönyörű eseppköves teremben találtuk magunkat. 100 m-re ettől egy újabb óriási üreg, 200 m-re megint egy átmenő barlang...

+ A jik Dél-Kína egyik nemzetiségi csoportját képezik. Lélekszámuk 3 millió.

Visszafelé benéztünk az iskola kertjébe. Vesztünkre: Itt is barlang van, egy tipikus időszakos vianyelő barlang. Kb. 300 méter hosszúságban sétáltunk be. Utközben kis tavacskákat találtunk, gazdag barlangi állatvilággal. Lejjebb már kisebb patak is esordogál a kövek közt...

Éjjel a szokásos filatekereselés közben elhatároztam, hogy a még rendelkezésemre álló 48 óra alatt megpróbálok valamilyen rendszerbe összekozi ezt a sok barlangot, főleg az aktív járatokat, tehát ahol jelenleg is patak folyik. Sokat vártam a téren a következő naptól, mivel lelkes barlangvezetőnk, a karsztifennsík kitűnő ismerője, Tu Szi-hua, azt ígérte, hogy olyan barlangba visz el holnap, ahol "nagy víz" folyik. Nyilván ez a földalatti folyó lesz a fő gyűjtőesatornája a másfélezer méter magas jangeanpai karsztplateó csapadékvizeinek.

Reggel Liu-Hoa, az az örökké mesolygó, bájos kis "hán" leánya telepakolt egy nagy gyékényből fent háti tarisznyát élelemmel és forróvizes hőpalaakkal, mondván, meg ne éhezünk - szomjazzunk a hosszú földalatti expedíción. Lassan összeverődött az expedíció tagsága is: Li-Szui-kui iskolaigazgató, Lo-Á-ssen történettanár, Tu-Szi-hua, a vezető és egy fiatal fiú, Sui-Cu-fa, aki a nagy gyékénykószart cipelte.

A tura azzal kezdődött, hogy Li-Szui-kui mindannyiunk számára kiosztotta a "szájkosarat", azaz azt a kis fehér párnácskát, amit szánk-orrunk elé kell kötnünk. Udvariasságból nem ellenkeztem, de igyekeztem mielőbb megszabadulni tőle, hiszen itt a magas karsztifennsíkon tiszta, egészséges a levegő. Társaim viszont még a barlangban sem váltak meg fehér álarcuktól...

Hosszu kilométereken át a K-re tartó országutat követ-tük, majd az alig néhány kis agyagházból álló Tuntyin-falucska előtt É. felé egy mély katlanba ereszkedtünk le. Az egyik oldalon terraszos rizsföldek, körös-körül pedig káros, kietlen kőrengeteg. A katlanba kelet felől vízmosás torkollik be, sejtettem, hogy valahol ennek végénél kell keresnünk a barlangot.

Vagy 70-80 m-t ereszkedhettünk le az országutról a vízmosásba, mikor balra a sziklafal tövében feltűnt a víznyelőbarlang sötét szájnyílása. A barlang felett a függőleges mohos, gombás sziklafal koromfekete a barlangból felszálló és itt lecsapódó pára hatására. Ezért nevezi a népet ezt a barlangot Cse-dung-nak, azaz Sötét-barlangnak.

A kosárvivő fiú visszamaradt a bejáratnál csomagjainkkal, ugyisintén Lo-Á-ssen barátom is, aki nem igen kedvelte az ilyen "sötét" vállalkozásokat. Hármasban indulunk tehát

neki a lejtős, kezdetben mintegy 20 m széles és ugyan ilyen magas hosszú folyosónak. Ez a barlang valamikor nem víznyelő barlang volt, hanem egy darabkája az akkor még magasabb szintű földalatti folyórendszernek. Később a vizek folyamatosan mélyebbre szálltak, a barlang inaktívává vált. Ez időtájt képződhettek nagyobb cseppkőoszlopai, mint pl. mindjárt a bejáratnál a vízmeder közepén álló, mintegy 15 m átmérőjű oszlopecsaka. Később a tektonikus erők a barlangot magába rejtő kőzettömeget kiemelték, akkor szakadhatott fel a barlang egyik vége és helyt adott a külszínről betóduló csapadékvizeknek.

Sok az omladék, mennyezetről leszakadt kisebb-nagyobb sziklatömb. Halványan a távolból még látszott a bejárat fénye, mikor az össze-vissza dobált sziklakolosszusokon meredeken mintegy 30 m-t kellett leereszkedünk. A barlang itt már közel 40 m széles és az omladék-hegyek közt nehéz volt a tájékozódás. Kanyar következett, majd újabb sziklahalmazokon másztunk le.

Hirtelen megálltam. Fülemet ismerős zugás ütötte meg:

Itt a folyó! - kiáltottam önfelédten magyarul, nem gondolva arra, hogy kínai társaim ebből vajmi keveset értenek. Hangos kiáltásomból azt hitték, hogy valami bajom történt, talán eltörtem a lábamat, vagy kifacsamadott a bokám. Igyekeztek mielőbb hozzám és én most már kínaiul mondtam, hogy ime: a hang irányában, ott a földalatti folyó!

Még közel félórába telt, míg az egyre erősödő vízzugás közepett egy sziklapárkányra értünk, mely alatt 7-8 méterre reflektoros lámpáink fénye csillogó, áramló vízben tükröződött.

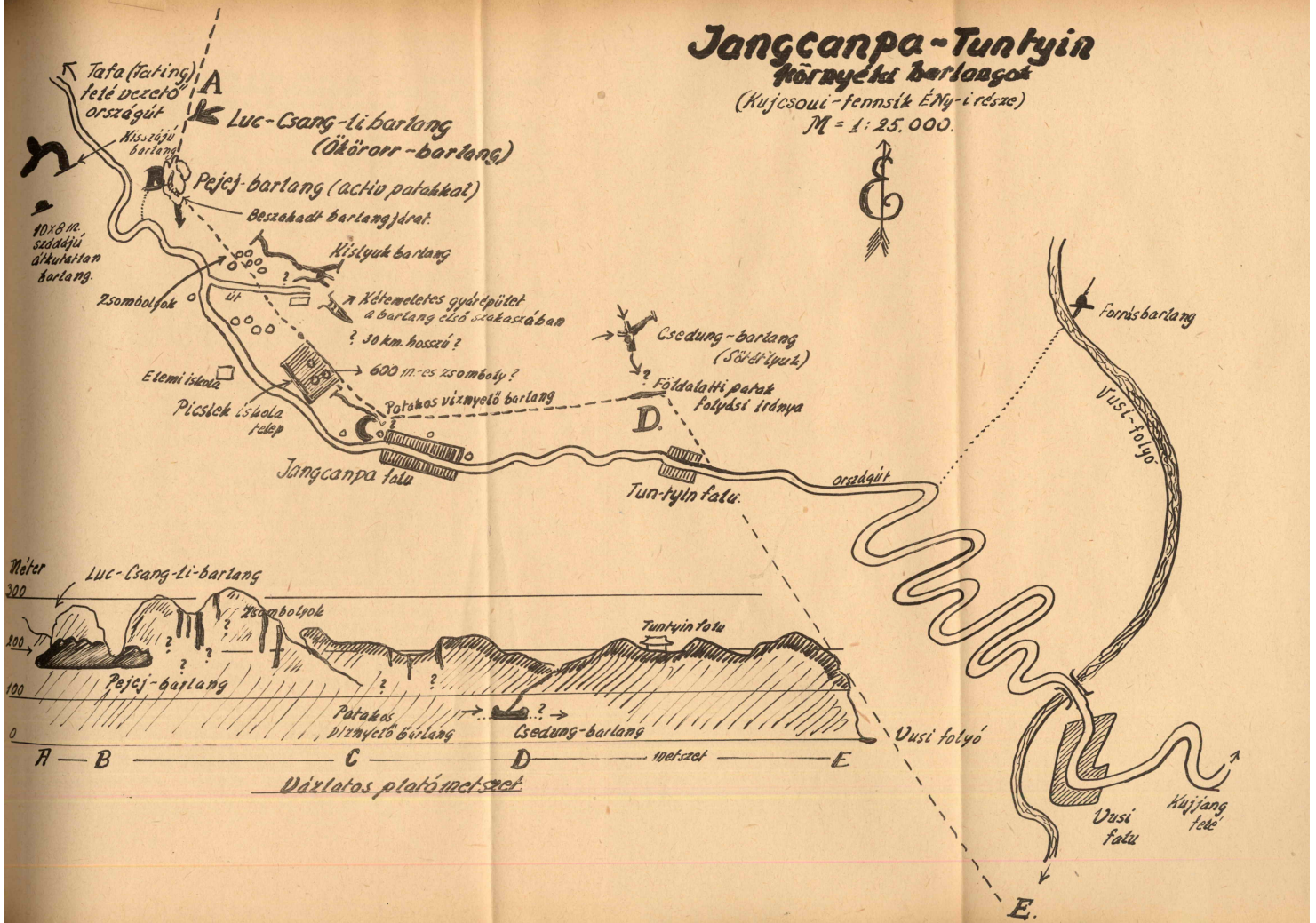
Gyorsan lemásztunk, majd a sekély vizen átgázolva egy kb. 10 x 10 m-es kavicszigeten telepedtünk le. Most minden oldalról vízesesség vett körül, mely a barlangi visszhanggal egyesülve csodálatos földöntúli melódiává fonódott össze. Percenkig némán figyelmtük e földalatti vízhangversenyt, melyben a primet a legnagyobb zeneszerszám, egy közeli vízesés szolgáltatta.

Ami ezután következett, az kissé megdöbbentette utitársaimat. Levetettem cipőmet, harisnyámat, sáros munkaruhámat combig felgyűrtem és a vízodrásban lassan megindultam lefelé a zuhatag irányában. A vízmélységet magam előtt fényképezőgépem kihuzott állványával tapogattam ki...

Kínai társaim kétségbeesetten figyeltek eszelekedésemet, s miután nem mertek magamra hagyni, kénytelenek voltak utánam belemászni a vízbe.

Jangcanpa-Tuntyin környéki barlangok

(Kujcsoui-fennsík ÉNy-i része)
M = 1:25.000.



A vízmélység előbb alig 30-40 cm volt, később azonban már - mit sem törődve ruhám átadásával - mellig gázoltam a folyóban. Jegyzeteimet, mérőeszközeimet fejem tetején a sapkám alatt helyeztem biztonságba, ez volt az egyetlen száraz hely.

Az első, földalatti vizesést még sikerült leküzdennünk, de később a nagy vízmélység és a vad zuhatagok miatt a továbbmenetel speciális felszerelés nélkül reménytelennek látszott. Sajnos, hátizsákomba odahaza nem csomagolhattam be egy gumicsónakot, gumiruhát, köteleket, hágcsókat, pedig ezek nélkül ezt a földalatti folyót sok kilométeres útján lehetetlen végig követni.

Visszatértünk tehát a kaviesszigetre. Nekiláttam a szokásos mérések és vizsgálatok elvégzéséhez, majd vázlatos térképet készítettem. /Ha biológus lennék, talán egy hétig sem jöttünk volna elő: oly gazdag e barlang faunája, hogy egy muzeumot meg lehetne tölteni vele! Én megelégedtem annyival, hogy egy üvegcsére való "fehér bogarat" ~~össze...~~ össze.../

Kifelémenet többször eltévedtünk az omladékhegyek között, azonban akadt egy páratlanul érdekes jelenség, ami segítette a tájékozódást. Ez pedig a gomolygó barlangi felhő! Hát ilyen még életemben sehol nem láttam, pedig jó egynéhány barlangban megfordultam már!

A A földalatti folyó felől jövő meleg 100 %-os relatív nedvességű levegő az alányomuló és belékeveredő külső hideg levegő hatására fokozatosan 5-10 C°-kal lehült. A tullelt levegőből a vizgőz pára formájában részben kicsapódott s a barlang mennyezete közepén, mint valami óriási fehér felhőkígyó, áramlott a barlang kijárata felé. Reflektoros kínai lámpáink fényénél e földalatti tejtutát figyeltük és azt követve kétórás omladékmászás után eljutottunk a barlangszájánál türelmetlenül várakozó társainkhoz.

E földalatti folyó megismerésével most már egyre világosabban kirajzolódott előttem a jangcanpai karsztplató földalatti vizrendszere. Most még arra voltam csak kíváncsi, hol kerül ez a földalatti vízfolyás napvilágra. Ezt pedig a légvonalban már csak néhány km-re levő, mélyen a karsztba vágódott Vusihó mentén kellett keresnünk.

A következő nap leereszkedtünk tehát Vusi falucskába, ahol ugyan sikerül megtalálnunk egy barlangból betorkoló nagy vízfolyást, ez azonban a falutól keletre eső karsztplató vizeit szállította a folyóba. A mi "fulihó"-nk⁺ azonban valahol a falutól délre ömlik a folyóba, ott ahol a

+ buvófolyó kínaiul.

Vusi hó májgk z l' t h e t e t l e n , 200 - 300 m a g a s f ü g g ő l e g e s m é s z -
k ő f a l a k k a l b e v e z e t t s z u k a n y n b a n t ó r t u t t m a g á n a k . I d e
s a j n o s i s m é t f e l s z e r e l é s h á n y a b a , n e m t u d t u n k e l j u t n i .

T u d o m á n y o s s z e m p o t b ó l n e m o l n a é r d e k t e l e n , h a e g y j ó l
f e l s z e r e l t t u d o m á n y o s b a r a n g k u t a t ó e x e d i c i ó n a k s i k e r ű l n e
t e l j e s e n f e l k u t a t n i e k a s z f e n n s i k t l j e s m a i é s k o r á b b i
v i z e d a z e r é t , v i z j a r a t a i t . S o k , m a m é g b i z o n y t a l a n h i d r o -
l ó g i a i é s b a r l a n g t a n i k é r d é s b e n t u d n a n k t a p a s z t a l a t o k a t ,
b i z o n i t é k k a t g y ű j t e n i . D e g a d a s á g i l a g e m v o l n a é r d e k -
t e l e n e g y i l y e n k u t a t ó m u n k a , m e r t f e l t á r n á a z o k a t a f o l d -
a l a t t i v i z t a r t a l é k o k a , m e l y e k f e l h a s z n a l á s á v a l e s i v á r ,
s z a r a z k a r s z t i d é k k é p é t e g e s z e n m e g l e h e t n e v á l t o z t a t n i .

R e m é l j ű k , h o g y e g y i l y e n m a g y a r b a r a n g k u t a t ó e x p e d i c i ó
s z e r v e z é s é r e m i e l ő b b s o r f o g k e r ű l n i . . .

KÖTÉL , KÖTÉLHÁGCSÓ .

/III. rész./

Irta: Csók Rémo

2. / A kötél rendeltetése.

Először egy pár szót a kötél kezeléséről és karbantartásáról.

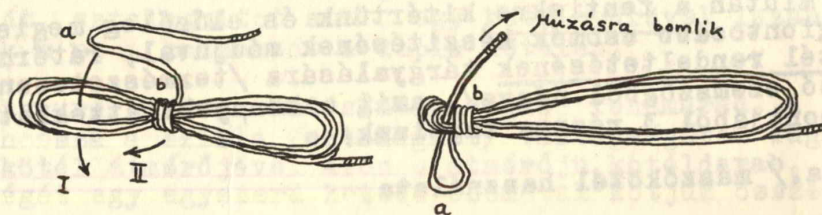
A gepi uton előállított kenderkötés egyik előnye a szőtt kötéllel szemben az, hogy a fonalszakadás rajta könnyen felismerhető. Ezt természetesen a legrövidebb időn belül ki kell javítani, még mielőbb a szakadás tovább terjedne.

A kötél hosszának a felét, tehát a kötél közepét meg szokták jelölni. Legalkalmasabb erre egy kis piros cérna keresztülfűzése, rátekerése és csomórakötése. Ne használjunk vegyi jelölést /tintát stb./, mert ez kimarja, tönkreteszi a fonalakat.

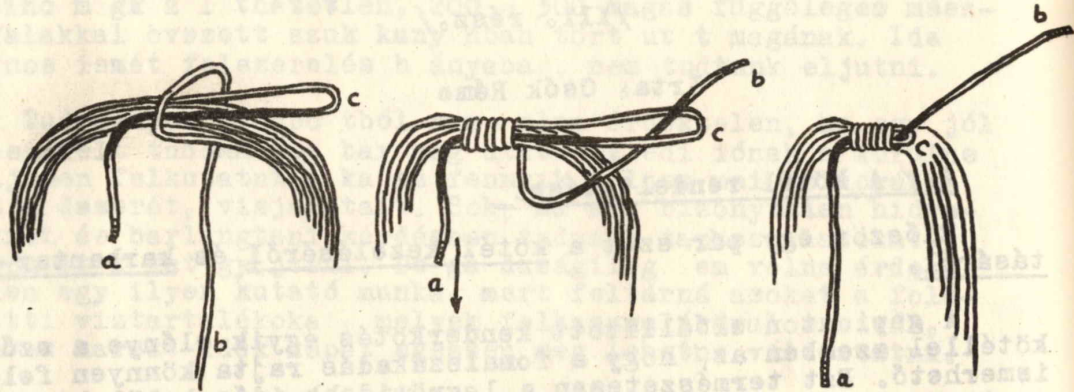
Használat után a kötelet mindig feltekerjük párhuzamosan, vagy hüvelykujjunk és könyökünk, vagy a talpunk és térdünk között. A cél mindig az, hogy a feltekereselt kötél minimális helyen férjen el, és szükség esetén azonnal tudjuk használni, minden felesleges munka elkerülésével. Ezt úgy tudjuk elérni, ha a tekerések hossza egyforma és a kötélvégnek rögzítése olyan, hogy szállítás, mozgatás, ütődés stb. nem változtatja meg a tekerések eredeti helyzetét. Vigyázzunk arra, hogy kezünkre, vagy lábunkra a feltekerés ne legyen túl szoros, mert a levételnél nehézség adódhat. /Mulatságos, ha egy barlangkutató összegubancolt kötéllel bajlódik, de már szánandó, ha egy halom kibogózatlan kötél romjain tündöklik! / Tartsuk tehát köteleinket rendben.

A feltekerés két leggyakrabban alkalmazott formája az utász és a hegymászó mód

Az utász mód:



A hegymászó mód:



Adódhat olyan eset, hogy a kötelet dubnunk kell, különböző akadályok, szakadékok áthidalására. Ugy lehet pontos találattal, összegubancolás nélkül dobni, hogy a feltekert kötélt tekeréseinek mintegy $1/3$ -át a jobbkezünkbe vesszük. A balkezünkben levő kötelet teljesen szabadon utánaengedve, jobbkézszel a kötelet alulról kidobjuk. A sikeres dobásnak előfeltétele, hogy a kötélt egyenletesen és egymással párhuzamosan elhelyezkedő, azonos nagyságú tekerésekben legyen kezünkben.

A kötélt gondozása barlangkutatóknál szükségszerű, hiszen sok esetben a jó kötélt - életkérdés. A köteleket óvni kell a nedvességtől, miértis azokat lehetőleg száraz helyen tároljuk. Ha átmedvesedtek, szellős helyen szárítsuk, de ne napon, mert ez határozottan árt. A száradás fokát a kötélt belső része határozza meg, nem pedig a külső. Az ázás nem tesz jót, különösen ha feszített, megterhelt állapotban éri, ezért ettől lehetőleg óvakodjunk.

A jól gondozott kötélt háromszor-négyszer annyi ideig is eltart, mintha lelkiismeretlenül vagy hozzáértés nélkül kezeljük.

Miután a fentiekre kitértünk és előzőleg megismerkedtünk a legfontosabb esomók készítésének módjával, rátérhetünk a kötélt rendeltetésének tárgyalására /természetesen barlangkutató szemszögből nézve/, amíg a könnyebb áttekinthetőség szempontjából 3 részre tagolunk.

- a./ mászókötélt használata
- b./ biztosítókötélt használata,
- c./ munkakötélt használata.

Megjegyzendő, hogy e hármas tagoltság a kötél anyagát, vagy vastagságát nem befolyásolja; csupán rendeltetésükben különböznek. Ugyanazok a csomók köthetők itt is ott is célszerűségüktől függően ugyanazt a vastagságot használhatjuk ide is, oda is, az ésszerűség követelményeinek megfelelően.

a. / Mászókötél használatának vizsgálata.

Mászókötetet használunk olyan üregeknek lemenetben, vagy felhatolásban való legyőzésére melyekben szabadon közlekedni nem lehet, vagy nagyon kockázatos, veszélyes lenne.

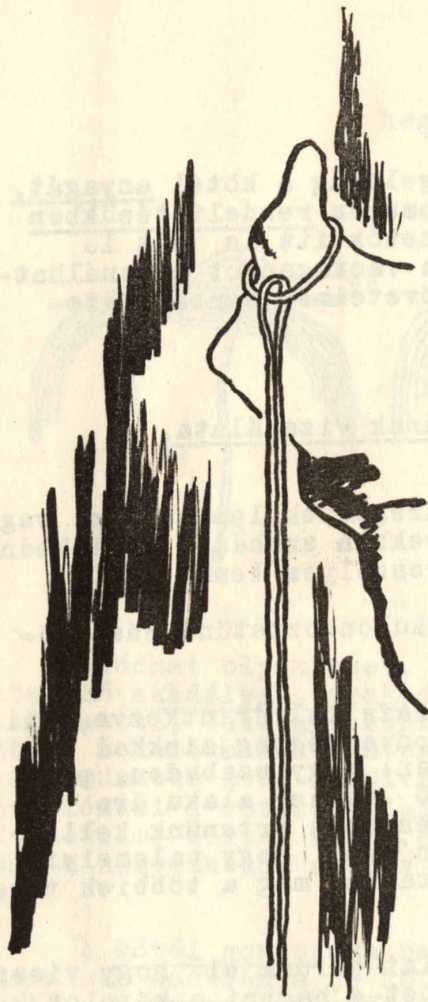
Mászástechnikai szempontból megkülönböztetünk mászókötélen való lejutást és feljutást.

A leereszkedés történhet a sziklafallal érintkezve, amikor repedésekbe kiugrásokba kapaszkodva végtagjainkkal segíthetünk magunknak. a lejjebbjutásban; vagy szabadon, pókmódjára függve a kötélen, ha aláhajló harang alakú üregekben kell leereszkednünk. Mindkét esetben értenünk kell a kötélen felső végének a rögzítéséhez anélkül, hogy valamelyik társunknak ott kelljen ügyeletet tartania, míg a többiek vissza nem érkeznek hozzá.

A mászókötélen rögzítésénél aszerint járunk el, hogy visszatérünk e erre a helyre tehát ott lehet-e hagyni a kötetet, vagy más utat választunk a kijáráshoz. Ez utóbbi esetben a kötetet alulról vissza kell nyernünk. Itt a következő szabályt állíthatjuk fel, ha a kötetet vissza akarjuk nyerni, akkor azt dupla vesszük, és közepénél fogva sohasem szabad közvetlenül a sziklára akasztani.

A leereszkedés megtörténtevel a kötél kiszabadítása úgy történik, hogy a lefüggő kötélvégek egyikét alulról behuzzuk, amire a másik felszalad s kiesik abból a kiugrásból, amelyen át volt vetve. Amennyiben a kötélen a pusztán sziklára, sztalagmitra vagy egyéb kiugrásra volt kifektetve, előfordulhat, hogy a lehuzásnál egy szűkebb repedésbe, hasadékba beékelődik és megakad. Ezért a kötetet nem akasztjuk közvetlen a sziklára, hanem a sziklát, sztalagmitot stb., egy kötélgyűrűvel lazán körülövezzük s ezen huzzuk át a dupla kötetet.

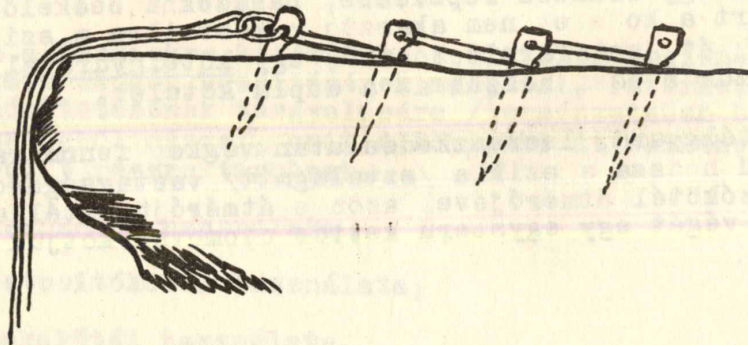
A kötélgűrű, leereszkedés után végképp fennmarad. A kötélgűrű hossza a szikla /sztalagmit/ vastagságától függ, míg a mászókötélen átmérőjével azonos átmérőjű kötéldarab, aminek a két végét egy egyszerű kettős csomóval kötjük össze.



Előfordul, hogy a kötélgűrű megtartására alkalmasnak talált kiugrás helyenként éles. Ez a kö-
 élfenalakban kárt tehet, azokat megsértheti, elvághatja. Barlang-
 kutatóknál rendszerint akad egy kalapács, amivel ezt az élt le-
 tomplíthatja, vagy talál egy követ, amivel azt legömbölyítheti. Ha
 egyik sem lenne kéznél, úgy a kö-
 tél és az éles rész közé több réteg papírt, vagy rongyot stb. kell helyezni, hogy a felfekvésnek mi-
 nél nagyobb legyen a felülete.

Minden kő ellenállóbb nyomásnak, mint húzásnak; ezért ügyeljünk a kötélt megtartására kiválasztott kőzet szerkezetére, helyzetére. Vizsgáljuk meg, hogy egy rejtett repedését a barlangi agyag nem töltötte-e ki; lábbal győződünk meg arról, hogy nem mozog-e; néz-
 zük meg, hogy nem pusztán egy agyaga agyazott tömbbel állunk-e szemben, ami megterheléskor ki-
 billenhet stb. stb. Csak mind-
 ezek figyelembevétele után kezdjük meg a leereszkedést, mindig biz-
 t sítással, akkor is állandóan szemmel tartva a felhasznált kiugrást.

Amennyiben a szakadék előtt nincs olyan természetes alkal-
 matosság, amihez mászókötelünket rögzíthetnénk, úgy meg kell vizsgálnunk azt a terepet, ahol megtorpantunk. A járat alja rendszerint barlangi agyag. Amennyiben ez elég tömörnek bi-
 zonyul, úgy a szakadék szélétől számítva minimum 1 méterre 3-5 db. alpínszöget 45-60 -os szögben verünk le minél mélyebben,

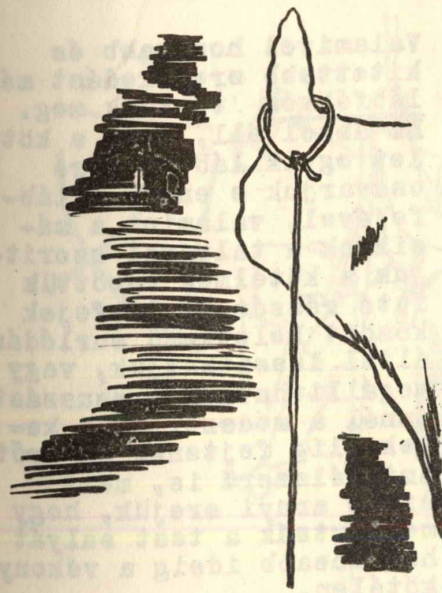


azokat egymás mögé helyezve kb. 30-40 centiméterenként, ábra szerint összekötözve legalább 6 mm-es zsineggel, hogy egymást biztosítsák a megterhelés alkalmával történhető kilazulás ellen. A szakadék széle felé eső első alpínszögön karika legyen /az alpínszöveget a "kötél kiegészítő tartozékai" című fejezet fogja tárgyalni/, amibe a duplán vett kötelet befűzzük, hogy azt a fent említettek szerint használat után visszanyerhes- sük. Ha nem lenne karikával ellátott alpínszegünk, akkor kű- télgyűrűt alkalmazunk.

Ha a talaj nem agyagos, hanem sziklás, az alpínszöveget megfelelő repedésekbe ütjük. Itt se bizzuk magunkat egy szög- re, hanem legalább kettőre, amit a fentiekhez hasonlóan egymáshoz biztosítunk.

Amennyiben a duplán vett kötél rövidnek bizonyul, s azt leereszkedés után feltétlenül vissza akarjuk nyerni, akkor egy szál kötéllel dolgozunk. A másik szarát vékony zsineggel pótoljuk, halászcsomóval erősítve a mászókötélelhez. Ebben az esetben kötélgyűrűt nem használhatunk, pusztán gyűrűs alpin- szöveget. A kötél felső végére, hogy ne esusszon át a gyűrűn, vagy egy öklömnyi csomót kötünk, vagy gályacsomóval keresztbe egy megfelelő ütközőrudacskaát helyezünk. Leereszkedés után a zsineg alulról történő húzásával a kötelet visszanyerjük.

A mászókötélel kezelése egyszerűbb, ha utunk folytatásánál nem lesz rá szükség s csak akkor vonjuk be, ha visszajövetelünk alkalmával azt ismét igénybevettük a felmászásnál. Ilyen eset- ben a mászókötelet nem kell duplán venni, ezért kötélgyűrű- és karika helyett egyszerűen állóhurkot alkalmazunk. A rö- g- zítésének helykiválasztása a dup- lán vett kötél használatához ha- sonló.



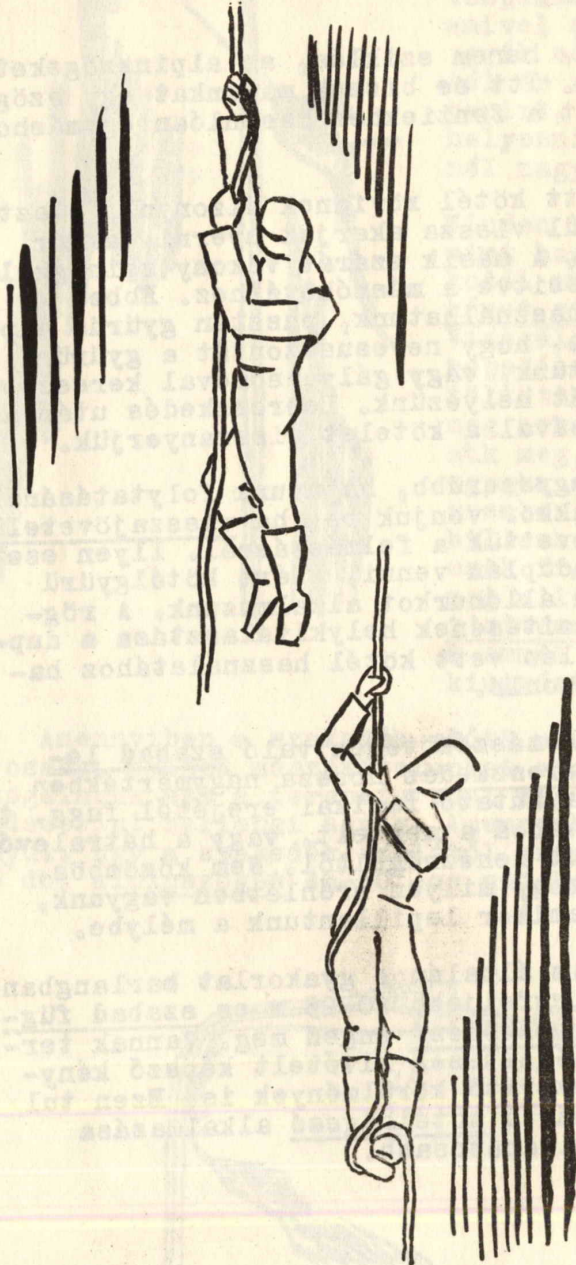
A mászókötélen való szabad le- ereszkedés hossza nagymértékben a kutató fizikai erejétől függ, to- vábbá a megtelt, vagy a hátralevő ut nehézségeitől. Nem közömbös, hogy milyen erőnlétben vagyunk, amikor lepillantunk a mélybe.

Az általános gyakorlat barlangban legfeljebb 20-25 m-es szabad füg- geszkedést enged meg. Vannak ter- mészetesen kivételt képező kény- szerítő körülmények is. Ezen tul már a kötélhágasó alkalmazása kívánatosabb.

A mászókötélen való leereszkedés módzatai a következők:

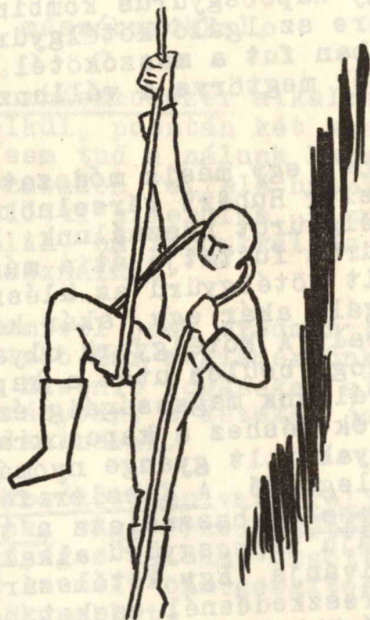
tornászleereszkedés,
lábfejes ereszkedés,
dulferülés /ülőhurok/,
kapocsgyűrűs ereszkedés.

Az első módozat abból áll, hogy kezünk erejével ereszkedünk alá. Pár méter legyőzésére alkalmas.



Valamivel hosszabb és kitettebb ereszkedést már lábfejjel teszünk meg. Ez abból áll, hogy a kötelet egyik lábunk köré csavarjuk s ennek a lábfejjével, valamint a másiknak a talpával szorítjuk a kötélnék közöttük futó részét. A lábfejek között keletkező surlódás által lassíthatjuk, vagy megállíthatjuk a esussást. Ennél a módszernél a kezek alig fejtenek ki erőt, ami élszerű is, mert nincs annyi erejük, hogy megtartsák a test súlyát huzamosabb ideig a vékony kötélen.

A dülferülés Hans Dülfer lelkes sziklamászó nevéhez fűződik. Az ereszkedési mód biztonságos, már nagyobb mélységek áthidalására alkalmas.



A kötélt maximálisan kihasználja a surlódási lehetőségeket. A felülről jövő kötelet testünk előtt a kissé felemelt jobb combunk alsó része alatt kifelé vezetjük jobb vállunk elé; innen tovább nyakunk mögé/hajtsuk fel a gallérrunkat! és a bal vállunkon áthuzva a kötélt többi része szabadon lelóg a mélybe. Jobbkezünkkel a felülről jövő kötelet, a ballal a lefelé eső szárat fogjuk, miközben egy aránylag biztos hurokban ülünk. Alapelve, hogy a kötélnél többször kell surlódási felületet érintenie; a fékezés könnyen véghezvihető és az ereszkedő nem billen ki az ülőhurokból.

A fékezés úgy történik, hogy a felülről jövő kötélt jobb kezünkkel belekapaszzkodunk, a két combunkkal az ott átfutó hurkot összeszorítjuk, a bal kezünkben tartott kötelet pedig lefelé húzzuk.

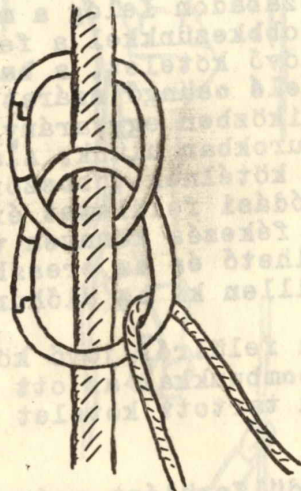


A dülferülést azóta tökéletesítették, még biztonságosabbá és kényelmesebbé tették. Az itt levő ábra egy olyan ülőhurok módozatot mutat be, ahol mind a két comb hurokban ül és az egyik kéz az ereszkedésnél nincs igénybevéve.

Az idáig bemutatott módzatok előnye, hogy a függeszkedéshez nem kell semmilyen segédeszközt igénybevenni.

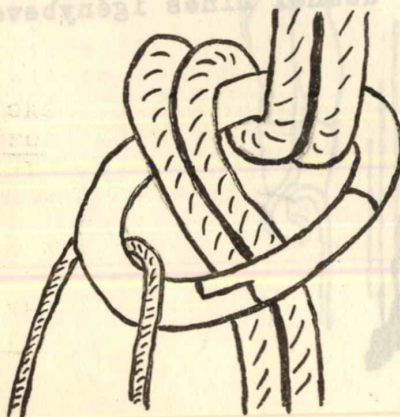
A kapocsgyűrűs /karabiner/ ülésnek több fajtája ismeretes. Magát a dülferülést variálták egy kapocsgyűrűs kombinációval, aminek az az elve, hogy egy ülésre szolgáló kötélgyűrűt akasztanak a kapocsgyűrűbe. Ez utóbbiban fut a mászókötel. A felülről jövő kötel a kapocsgyűrűnél megtörve a vállhoz stb. megy, a dülferüléshez hasonlóan.

A kapocsgyűrűs leereszkedésnek egy másik módzata a kapocsfék. Ez az elnevezés dr. Kessler Hubart társelnökünk nevéhez fűződik. Ez esetben is kötélgyűrűt használunk. Ez a módszer két egymásba fűzött kapocsgyűrűn futtatja át a mászókötelet. Az alsó kapocsgyűrűbe hurkolt kötélgyűrű az ülésre szolgál, akár egy, akár két combbal. A kötélgyűrű olyan hosszú, hogy beülés után a kapocsgyűrű vállunk magasságáig ér. A fékezéshez a kaposokra kézzel gyakorolt gyenge nyomás is elegendő. A Kessler-féle kapocsfék használata a tojásformájú kapocsgyűrű alkalmazását kívánja. Egy kötélszáron való ereszkedésnél ezeket hegyesebb végükkel illesztjük egymásba, hogy a surlódás fokozódjék.



A kötélgyűrű olyan hosszú, hogy beülés után a kapocsgyűrű vállunk magasságáig ér. A fékezéshez a kaposokra kézzel gyakorolt gyenge nyomás is elegendő. A Kessler-féle kapocsfék használata a tojásformájú kapocsgyűrű alkalmazását kívánja. Egy kötélszáron való ereszkedésnél ezeket hegyesebb végükkel illesztjük egymásba, hogy a surlódás fokozódjék.

Érdekes az innsbrucki sziklamászók által használt kapocsgyűrűs ereszkedés is. Itt a kötélgyűrű a hónaljon át fut a kapocsgyűrűbe, és erre függeszkedik az ereszkedő. A mászó-



kötelet a 33.as ábra szerint hurkoljuk gyűrűbe. A fékezés az alsó kötélszár húzásával, a megállás ennek oldalt való kiemelésével történik.

Mászókötélen való feljutás.

A mászókötélen való felfelé hatolás történhet

tornásmódra,

lábfeikkel,

mászóhurokkal.

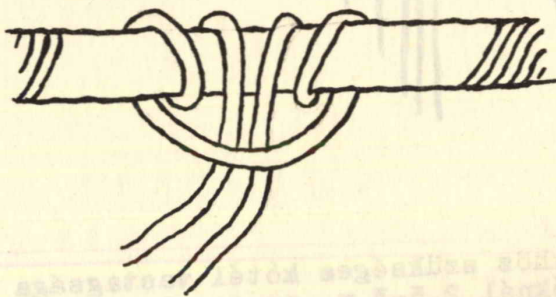
A tornásmódszer alkalmazása fizikum kérdése. Lábhasználat nélkül, pusztán két kezének erejével, még a legerősebb tornász sem tud a nálunk használatos köteleken pár méternél tovább szabadon felfelé hatolni. Egyébként sem célravezető az idő előtti kimerülés. Bizonyos távolságon belül a tornásmód beválik, ha lábunkkal az elérhető sziklakiugrásokat ki tudjuk használni.

Valamivel jobb eredményt érünk el a lábfeik módosítással, amit fentebb már megismertünk. A feljutásban is az ereszkedéshez hasonló fogásokat alkalmazunk, csak fordított haladási irányban, a kezeket jobban igénybe véve egy-egy feljebbkúszás alkalmával.

A mászókötélen való feljutás leghatékonyabb módszere a mászóhurok, vagy Prusik-kötés alkalmazása. Ez a maga idejében lényeges újítást hozott a biztonság, valamint a függeszkedő személy önmegsegítése terén. Azóta nem találtak ki praktikusabbat.

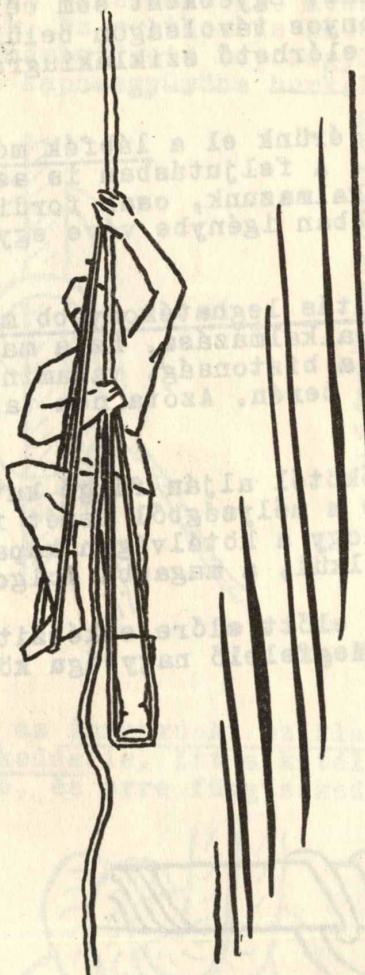
A viszonylag vékony mászókötél alján függő kutató idegen segítség nélkül képtelen 20-30 m mélységből ismét felkerülni. A mászóhurok lehetővé teszi, hogy a kötélvégen kapaszkodó egyén minden külső segítség nélkül, a magasba dolgozza magát.

A Prusik-csomót a kutatás előtt előre elkészítjük, hogy szükség esetén kéznél legyen. Megfelelő nagyságu kötélgyűrű



felhasználásával készül a a mászókötéltre erősítjük. Jó tulajdonsága abban rejlik, hogy a Prusik csomóval a mászókötéltől erősített kötélgyűrűbe lépve ezt megterheljük, miáltal a csomó megfeszül, a kötéltre szorul és nem csuszik le. A láb biztosan áll benne. Ha a mászókötéltre a másik láb számára is felteszünk egy hasonló kötélgyűrűt, akkor kötélműködésnek elhajolva, de biztonságban állunk a mélység felett. Még egy harmadik kötélgyűrűt is alkalmazhatunk, amelyik hónaljunk alatt a felsőtestünket tartja vissza a kibillenéstől. Ezt ellenben nélkülözhetjük, ha a lábak részére felszerelt kötélgyűrűk szarát a

derekeinkre, vagy mellünkre helyezett biztosítóöv vagy ehhez hasonló más alkalmaság alatt, tehát az öv és a ruházatunk között vezetjük.



A feljutás úgy történik, hogy a kötélgyűrűk megterhelését hol az egyik lábunkra, hogy a másik lábunkra átvitt test-súlyunkkal változtatjuk. A terheletlen kötélgyűrű csomója meglazul a azt mindannyiszor feljebb toljuk a mászókötélen, kezünkkel. Tehát a kötélgyűrű olyan hosszú legyen, hogy ráállva mellmagasságig érjen.

A kötélgyűrűkhöz szükséges kötélt vastagsága kb. 5-6 mm, hossza a lábháncsónál 2,5-3 m, az esetleg használt felső testtartó kötélnél pedig 1-1,5 m.

Ugy a leereszkedés, mint a felkuszás lassu dolog. Sietni, kapkodni nem tanácsos; a haladás történjék nyugodtan és megfontoltan.

Csak egy személy függeszkedjen egy kötélre, a többi várja ki türelmesen, mig az teljesen leszállt róla; addig is kísérik minden mozdulatát figyelemmel, készenlétben egy esetleges segítségre.

Senki ne tartózkodjék közvetlen a mászó alatt. Aki a kötélen alsó végét tartja szintén húzódjon odébb, mert sohasem lehet tudni, hogy mikor hullik felülről le egy kő, vagy mikor ejti ki kezéből a függeszkedő egyén a karbidlámpát.

A mászó figyelmét ne vonjuk el munkájától; felesleges szót ne ejtsünk haladási ideje alatt.

Még egy jó tanács:

Ne bízzuk életünket talált, vagy "idegen" kötélre, amit nem ismerünk!

/Következő rész: Biztosítókötél és munkakötél használata./

Külföldi hírek és lapszemle

A lengyel barlangkutatók munkájáról

A lengyel barlangkutatókról, illetve földalatti alpinizmusról érdekes beszámolót nyújt R. Oradzinski és K. Kowalski a "Pazernik" hasábjain. /1959. I. szám/.

A lengyel barlangkutatók az utóbbi tíz évben új irányt vettek. A tudományos kutatás mellett a komolyabb technikai felkészülést igénylő feltáró munka került előtérbe. Előbb a nagyobb nyugateurópai barlangokban, így többek között Dent de Grolles, Henne Morte és a Pierre St. Martin zsombolyait járták be. 1948-ban Krakkóban megalakult a lengyel barlangkutatók első csoportja, a Klub Grotolazow. A következő évben a varsóiak, majd Zwolinski régi zakopanei kutatótársai, a toruniak és a wrocławiaiak alakítottak újabb csoportokat. Megalakulásuk után azonnal felvették a kapcsolatot az alpin társaságokkal.

1953-ban Krakkóban létrehozták a speleológiai és földalatti alpinista bizottságot, mely az egyes helyi csoportok munkáját irányította. Jelenleg ez a szervezet a lengyel alpinizmus újjászervezése óta a hegymászók egyesületében a "Klub Wisokogorski"-ban működik.

Lengyelország legnagyobb karszatterülete a Krakkó és Csensztchova között elterülő fennsík. Itt megközelítőleg 500 kisebb-nagyobb barlang van. Nagyrészt vízszintes kiterjedésűek és 10-20-30 méter hosszúságúak. Legnagyobb köztük a 640 méter hosszú Wierzchowska gorna, nem messze Krakkótól. Bemászásukhoz különösebb felszerelés nem kell, mert egyik sem haladja meg a 40 méter mélységet.

Ezen a vidéken van az Ojcowi Nemzeti Park is, mely különösen a turisták körében jelent nagy vonzóerőt. A tudományos kutatás tekintetében azonban az itteni barlangok a legjelentősebbek. A lengyelországi ősember nyomaira bukkantak bennük és számos más archeológiai, őslénytani leletet is találtak.

Lengyelország másik barlangvidéke a Szudéták. Az itt található barlangok kicsinyek, ugyan, de szép gipszkristályaikról nevezetesek. Külön geológiai nevezetesség a Krakó melletti Wieliczka sóbányájában feltárt barlang, melynek falait gyönyörű sókristályok díszítik. Érdekes, hogy a Kárpátok homokkövönulatában is több barlang van. Ezek között a tektonikus barlangok között a legnagyobb a Bukowiec, mely több mint 300 méter hosszú.

Méreteikben és mélység tekintetében a legjelentősebb barlangok a Tátrában vannak. Számuk több mint száz és legnagyobb részük a Lengyel-Tátrára esik. Egyrészüket már a kincskeresők is ismerték, de komolyabb feltárásukat csak a Zwolinski testvérek kezdték meg a huszas években. A Tátra, illetve egész Lengyelország legmélyebb barlangja a Mietusia-völgy barlangja a Központi-Tátrában. Egyik kürtője a 200 métert is meghaladja. Feltáráshoz 1938-ban fogtak hozzá és azóta a krakkóiak hat expedíciót vezettek ide. A barlang 1330 méter magasságban nyílik.

A Mietusia feltáráásával párhuzamosan folyt a többi tátrai barlang átkutatása is. Így feltérképezték a Szczelina Chocholowska barlangot is, mely 1.5 km hosszú és ahol szép "montmilch" képződményeket is találtak. Ugyancsak majdnem egyidejűleg tárták fel a Ciemniaki-jégbarlangot. Ez 1715 méter magasságban nyílik és a dinamikus jégbarlangok közé tartozik. A Tátra jégbarlangjai között ez a legnagyobb és a legszebb.

A Zimna-/Hideg/ barlang szintén a Központi-Tátrában van. Ez ma Lengyelország legnagyobb és legismertebb barlangja. Hossza 4 km. Már a XIX. században ismerték. Feltárást 1930-ban Zwolinskiék kezdték, majd 1953-58 között a speleológiai bizottság nagy expedíciói küzdötték le a rendkívüli mélységeket és a szifonokat. Utóbbiak leküzdéséhez könnyűbuvár készülékeket használtak, melyeket először a Bystra-barlangban vezettek be. Ezek a Mietusia szifonjaiban is jól beváltak, csak a Zimna-barlang egyik szifonjában a Maczek és Ogaza buvárok lemerülésénél mondták fel a szolgálatot.

A lengyel barlangkutatók hazai munkájukon kívül többször együttműködtek szlovák kutatókkal, valamint két expedíciót szerveztek Bulgáriában is. A Dent de Crolles-en kívül jártak még a Gouffre Berger-ben is. 1957-ben nemzetközi barlangkutató tábor rendeztek, melyen osztrák, belga, spanyol, svéd és magyar barlangkutatók is részt vettek.

Két millió látogató - öt év alatt

Szlovákia barlangjaiban

Szép és elgondolkasztató statisztikát olvashatunk a "Slovensky Kras" 1957-58 évi II. kötetében. Az elmúlt öt év alatt Szlovákia idegenforgalmi célra kiépített 10 legnagyobb barlangját több mint két millió látogató kereste fel. Ime a hiteles statisztika:

	1954	1955	1956	1957	1958
Demänovai Szabadság barlang	153934	132306	195646	197403	211871
Demänovai-jégbarlang	16719	22479	28645	28149	30377
Dobsinai-jégbarlang	51749	46524	78022	80251	89286
Dómica-barlang	34318	31190	42846	51154	76387
Bélai-barlang	10980	11612	31030	23811	23034
Hermanec-i-Izbica-barlang	25957	20101	24228	22517	21417
Driny-barlang	12523	13229	16644	18483	19847
Gombaszögi-barlang	-	18467	18618	20314	19748
Vazecka-barlang	5258	2622	4484	4944	9858
Jászói-barlang	3421	1574	7364	8058	6393
Összesen:	314861	300104	447527	455086	508218

Szerkesztőségünk most dolgozik az elmúlt tíz esztendő magyar barlanglátogatási statisztikájának összeállításán. Ennek eredményét a "Tájékoztató" következő számában közöljük.

B. D.

K Ü L F Ö L D I L A P S Z E M L E

Az alsóausztriai Pielachon, Schwarzenbach mellett van a Nasse Loch. A barlang mintegy 750 méter magasságban egy kisebb sziklafal lábánál nyílik. A barlangot már Müllner is említette 1927-ben. A 90 méter hosszúságú üregrendszer E. Solar 1954-ben, illetve 1958-ban kutatta át. Érdekesége, hogy a barlangi üregek a reiflingi és a wettersteini mészkő érintkezési vonalán alakultak ki. A barlang tulajdonképpen két tektonikus hasadék. Az egyik a barlang első harmadát képezi, míg a másik egy megtörés után a barlang utolsó két harmadát alkotja. Végét egy 6 méter hosszú és 2 méter széles tó, illetve szifon zárja le. /Die Höhle 1959.4./

.

Svédország új látványos barlangja, a Lummelunda barlang a balti Gottland szigeten van. 1959 nyarán egy 58 méter hosszú alagutttal egy részét a nagyközönség részére is járhatóvá tették. Az öt osarnokból álló barlang több km hosszú, melyen patak folyik keresztül. A tavakból, csatornákból, osarnokokból álló barlangrendszer különféle alakú és színű oseppekvek díszítik. Legérdekesebbek a 350 millió éves szilur mészkőben sokhelyütt látható kővületek. A barlangi patak víze - eltűnési helyétől mintegy 150 m-re - a Linné-barlangban jelenik meg újra. /Die Höhle 1959.4./

14. Sch. L.

.

Barlangkutató csoporthajnk életéből

A FERENCHEGYI - BARLANG FELTÉRKÉPEZÉSÉNEK BEFEJEZÉSE.

A Ferenchegyi-barlangban végzett kutatómunkánk során a feltáró munkával párhuzamosan elkészítettük a barlang alaprajzát is.

A barlangot, mint ismeretes, 1934-ben csatornaárok mélyítése közben találták meg. Az első felméréseket és térképezéseket az akkor ismert szakaszról Kessler Hubert készítette el. Az első rész alaprajzához csatlakozott Jaskó Sándor és Antos Miklós térképe, amelyet több mint egyharmadával kutatócsoportunk - részben új felmérések, részben feltárások és feltérképezések útján - kiegészített. Az általunk elkészített barlangi alaprajz az 1959. augusztusi állapotnak megfelelő helyzetet rögzítette. Kutatócsoportunk azóta két újabb járatot fedezett fel, amelyek felmérése és feltérképezése folyamatban van.

A barlang részletes leírásával nem kívánok foglalkozni, mivel a barlanggal kapcsolatos megállapításainkat 1956-ban Tájékoztatónkban közöltük. Meg kell azonban említenem, hogy a barlangban Loksa Imre egy éven keresztül biológiai kutatást végzett. A gyűjtött anyag feldolgozása folyamatban van. Kutatásával kapcsolatban hőmérséklet és páratartalom vizsgálatot is végzett, amelynek eredményét az alábbi táblázat mutatja:

A mérés ideje.

	1958. III. 15.		1958. VII. 14.		1958. XII. 3.	
	Hőm.	Páratart.	Hőmérs.	Páratart.	Hőm.	Páratart.
Csepegő Vizek-folyosó bejárata	7.6 °C	100 %	8.4 °C	98 %	8.9 °C	98 %
Rókalyuk	9.4 "	100 "	9.2 "	98 "	9.4 "	97 "
Csepegő Vizek-terem kutatóág vége	10.2 "	98 "	11.- "	99 "	11.4 "	99 "
Csepegő Vizek-terem, régi kutatóág vége	11.2 "	100 "	12.- "	99 "	11.2 "	100 "
Deltaág közepe	10.- "	98 "	10.2 "	98 "	10.4 "	99 "
Bocskay-terem közepe	7.2 "	99 "	8.2 "	100 "	9.4 "	99 "
Labirint	8.- "	100 "	8.6 "	98 "	9.4 "	98 "
Fekete-föld	9.2 "	99 "	9.4 "	98 "	9.4 "	98 "
Karfiol	10.- "	98 "	10.- "	98 "	10.2 "	97 "
Elágazás Héviz-eső felé	9.4 "	98 "	9.6 "	98 "	9.6 "	98 "
Gomba	9.8 "	100 "	10.- "	99 "	9.4 "	100 "
Hanni-terem	11.- "	100 "	10.2 "	98 "	10.4 "	98 "

Érdemes megfigyelni a hőmérséklet és páratartalom ingadozását, amely hiven visszatükrözi a barlang egyes üregeinek a felszín közelében történő elhelyezkedését.

A feltáró munkát csoportunk továbbfolytatja és reméljük, hogy rövidesen újabb eredményekről számolhatunk be.

A barlang térképet mellékelten mutatjuk be.

Szilvássy Gyula

B E S Z Á M O L Ó K

a barlangkutató csoportok 1959 évi munkáiról.

A Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató legutóbbi számában megkezdtek a MKBT kötelékébe tartozó barlangkutatócsoportok 1959. évi munkáiról készített jelentések ismertetését. E havi kiadványunkban, a MKBT Miskolci Csoportjának előzetes beszámoló jelentését, valamint a Várostervezési Barlangkutató Csoportjának beszámolóját közöljük.

A Szerkesztőség kéri azokat a kutatócsoportokat, amelyek jelentésüket még nem küldték be, lekötés végett mielőbb juttassák el azt a Tájékoztató szerkesztőségi címére /Budapest 53. postafiók 6./

Előzetes beszámoló jelentés

a MKBT. Miskolci Csoportjának 1959 évi munkájáról.

A MKBT. Miskolci Csoportja 1959 év folyamán kutató munkáját az egész év alatt működő kutató csoportok és az egyes problémák megoldására alkalomként megalakuló és időlegesen működő munkabizottságok révén végezte.

A miskolci csoporton belül 5 önálló, állandóan működő kutatócsoport dolgozott. Ezek résztvevői, működési területe, ill. munkája az alábbiakban vázolható. /Az év folyamán történő átszerveződések, létszámfelesleg, ifjúsági tagok gyakorlati tanulásának befejezése révén néhány kutató több kutatócsoportnál is meg van említve./

I.sz. kutatócsoport:

Kutatásvezető: Tóth József

Állandó tagok: Derecskey Gyula, Pisztray Éva, Borbély Sándor, Balogh Tamás, Zámory Vilma, Soós József

Kutatási terület: Szinva völgy környéke, Lillafüredi István bg.

Kutatócsoport tevékenysége: A csoport az év elején folytatta a Szinva-völgy mentén levő kisebb barlangok felmérését és leírását /Szinva-völgyi kőfülke, Vénuss barlang, Zsivány barlang/. Összehasonlító theodolitos méréseket végzett az István-barlangban. A szárazabb időszakban feltérési munkálato-
kat végzett az István barlangi felső járat agyagzifonjában. A munkahelybe történt vízbetörés és vízzel való elárasztás miatt a munka szünetelt. A kedvező időjárást kihasználva a kutatócsoport megkezdte az István barlang legmélyebb pontján - a lejtősekében - a kutató munkát. Innen történt 1958-ban /junius közepén/ a nyári bükki árvíz idején az a hatalmas víz-tömeg, mely a barlangot elöntötte és a lillafüredi árvíz egyik jelentős tényezője volt. Helyszini bejárás után a kutatócsoport a különleges helyzetnek megfelelően megtervezte a biztosítást és agyagfelfogó gátak felépítését. Miután a Megyei Idegenforgalmi Hivatal biztosította a szükséges faanyagot és egyéb felszerelést, a csoport felépített egy agyagfelfogó gátat, kialakította a járdosztályt, deponáló helyet, majd megkezdte és jelenleg is folytatja a bontást. /Beépített ácsolat 6 m², felhasznált faanyag 0.7 m³, kitermelt agyag és türmelék 2.2 m³./ A kutatómunka a Megyei Idegenforgalmi Hivatal támogatásával történik.

II. sz. kutatócsoport:

Kutatásvezető: Láner Olivér

Állandó tagok: Jurek Sándor, Bodor István, Csoport Csaba, Szilágyi Pál, Broszmann Pál, Balogh Tamás, Zámpony Vilma.

Kutatási terület: Bükkfennsík.

Kutatócsoport tevékenysége: A barlangkutató utánpótlás /ifjúsági tagok/ elméleti és gyakorlati oktatása. A kutatócsoport tagjai alapvető barlangkutató kiképzésben vettek részt, és elsajátították a sziklamászás, kötélmászás, kötél és háncsóhasználat, ereszkedési módok, általában a kutatástechnika alapvető ismereteit, különös tekintettel a függőleges barlangok kutatásának követelményeire. A tagok bizottság előtt vizsgát tettek. Kiképzési területük: István-barlang, Szeletá-zsomboly, Tuskós-viznyelő, Vesszősi-zsomboly, Létrási vizes barlang.

Az oktatás áprilisig a csoport munkájától függetlenített tematika szerint folyt. Áprilistől a kutatócsoport más kutatócsoportok munkahelyein dolgozott. A kutatócsoport önálló munkája során a Tuskós-viznyelőben 1 m³ türmelékanyagot és 1.5 m³ bedobált fatuskót termelt ki.

III.sz. kutatócsoport:

Kutatásvezető: Gyenge Lajos

Állandó tagok: Farkas János, Csontos Sándor, Kovács János,
Lukácsik József, Kiss József, Dégi József robbantómester, Fehér László gépkezelő.

Kutatási terület: Szinva forrás.

Kutatócsoport tevékenysége: A kutatócsoport a Szinva forrásoknál képződött vetődés mellett végzi munkáját, a Szinva forráshoz tartozó feltételezett barlangrendszer feltárása érdekében. A munkahelyen egy 2,5 x 2,5 m alapterületű, 3,2 m mély aknát mélyítették, amelyben vízbeáramlást kaptak. Kitermelt tömör mészkő 9,3 m³, felhasznált robbantó anyag: 54,70 kg paxit, 61 db. gyutacs, 23 karika zsinór. A munkálatok a VITUKI utasításai és felügyelete mellett folynak. A befektetett munkákról száma 1959 évi márciustól november 30-ig: 1665.

A kutatócsoport bontást végez ezen kívül a Szinva-forrás egyik feltételezett víznyelőjében, az Oroszkuti-víznyelőben. A víznyelő és a Szinva-forrás kapcsolatának kimutatására, ill. a Szinva-völgyi rávizi túlfolyó és a Szinva-forrás, valamint a Szinva-patak medrében előtörő források feltételezett összefüggéseire több esetben vízfestéseket és sózásokat végeztek, a vizsgálatokat kiértékeltek. Ezen a területen több esetben megfigyeléseket, hőmérséklet és ellenállás méréseket végeztek.

IV.sz. kutatócsoport:

Kutatásvezető: Korényi Endre

Állandó tagok: Rimányi Jenő, Rimányi Jenőné, Szabó László, Szabó Lászlóné, Nagy Gyula, Miklóssy Éva.

Kutatási terület: Tapolcai Tavasbarlang, Fenyvesréti víznyelő, Kőlyuk II. Mexikói völgy.

Kutatócsoport tevékenysége: A csoport tagjai Miskolc-Tapolcán a Tavasbarlangban a barlangfürdő megnyitásáig rendszeres hőmérsékletméréseket végeztek, hetenként 2 alkalommal, 8 mérési helyen. Ezenkívül barlangbiológiai megfigyeléseket eszközöltek.

A Fenyvesréti víznyelőben 10 m-es mélységig haladtak előre a bontással, azonban a körülmények kedvezőtlen alakulása miatt a munkahelyet fel kellett adni, ezért új bejáratot kezdték el kibontani. Itt kb. 4 méter mélységben egy 6 méteres folyosó részletet tártak fel, melynek végében a bontás jelenleg is folyik.

Feltérképezték a Kőlyuk II. barlangot, itt fényképezést és denevérgyűrűk leolvasását végezték el.

Folyamatosan végzi a Kutatócsoport a Szinva- és Garadna völgyében fakadó források kémiai elemzését.

A Mexikói-völgyben a kőbánya felső emeltén feltártak egy eddig ismeretlen aknabarlangot kb. 20 méter-es mélységgel, több vízszintes járattal. A barlang jellegzetessége az úde fehér kiretályos bevonat.

A csoport ezenkívül gyűjti a Bükkfennsík barlangjaiban előforduló denevérek életmódjára és mozgására vonatkozó adatokat.

V.sz. Kutatócsoport:

Kutatásvezető: Molnár Gyula

Allandó tagok: Bődör István, Broszmann Pál. Csoport Csaba, Zámory Vilma

Kutatási terület: Bükkfennsík, Kurtabére, Kismogyorós

Kutatócsoport tevékenysége: A csoport tagjai kibontották a Bükkfennsíkon a Kurtabére közelében az egyik be- szakadást, majd ezen keresztül 20 méter mélységig sikerült leereszteniük. A zsomboly /ami képződése utolsó fázisában volt, de még nem szakadt fel a felszínig/ alján egy tágas teremben eltömődött szifon akadályozza a továbbjutást.

A nyár folyamán a csoport tagjai, valamint Lánér O., Balogh T. és Kovács J. bontani kezdték a Bükkfennsík Létrástető közelében levő Kismogyorós elnevezésű inaktív víznyelőt. Ebben sikerült 28 méter mélységig lejutni és kb. 30 méter vízszintes folyósórészt feltárni. A folyósó cseppkőképződményekben dus. A barlangban légmozgás nincs, ezért néhány óránál tovább benne tartózkodni, ill. dolgozni nem lehet. Fentiekén kívül a Kurtabére, Sugaró, Lustagerinc területén külszíni bejárásokat végzett és folytatta a víznyelők kataszterezését, valamint karszthidrológiai méréseket és megfigyeléseket végzett. A Rejtékben több-kisebb barlangüreget jártak be és irtak le.

A miskolci csoport - beosztásuktól függetlenül - szeptember folyamán a Galuznya oldalában egy zsombolyt bontott ki. A bejárat kibontása után sikerült a zsombolyt 18 méter mélységig feltárni. A továbbjutást egy álfanék akadályozza. A bejáráson a következők vettek részt: Kovács J., Kovácsné, Borbély S., Borbélyné, Gyenge L., Farkas J., Lukácsik J., Balogh T., Zámory V., Molnár Gy., Lánér O. és Bődör I.

- 4 -

Kutatócsoporttól függetlenül a tagságból alakultak meg egyes problémák eldöntésére, egy-egy célfeladat elvégzésére az alábbi munkabizottságok:

1.sz. munkabizottság /Oswald György, Juhász András/ a Bükkben kialakuló barlangrendszerek jellemzőit és feltárási lehetősé-

geit vizsgálta meg. Megfelelő földtani szemlélet alkalmazásával kijelölte a Bükkfennsík azon területeket, amelyek jelentősebb barlangrendszereket foglalhatnak magukba. A kutatások eredményeiről előadó ülésen számoltak be.

2.sz. munkabizottság /Juhász András, Frisnyák Sándor, Oswald György, Kuchta Gyula, Borbély Sándor, Tóth József, Szabó Gyula, Saád Andor, Széchy Sándor, Balogh Tamás, Kovács Dezső, Molnár Gyula/ összeállította a Miskolcon rendezendő barlangkutató tanfolyam anyagát, s mint szerkesztő bizottság az előadások jegyzet formájában történő kiadását tervezte. Mivel a Társulattól kapott szóbeli közlések alapján úgy látszott, hogy a tanfolyam nem áll közös alapon a Budapesten rendezett tanfolyamokkal, ezért a további szervezést a jóváhagyás, ill. módosítási javaslatok megérkezéséig felfüggesztették.

3.sz. munkabizottság /Borbély Sándor, Borbély Sándorné, Tóth József, Derecskey Gyula, Lukácsik József/ Miskolc városi Tanács VB. felkérésére a bükkszentkereszti üdülő vizellátásának megoldására készített szakvéleményt. A terület hidrogeológiai viszonyainak tanulmányozása, a vizelőfordulások fizikai és kémiai vizsgálata, valamint a vizmegjelenések külszíni bemérésének elvégzése után a javaslat benyújtása megtörtént.

4.sz. munkabizottság /Tóth József, Derecskey Gyula, Pisztray Eva/ barlangfelmérésekkel kapcsolatos gyakorlati és elméleti tevékenységet fejtett ki. Feltérképezte a Szinva-völgyben az árvízi túlfolyó és a Szinva forrás közé eső szakaszt. Az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem barlangkutató csoportjával együttműködve kidolgozták a fotogrammetrikus szelvényezési módszert, a fellépő hibalehetőségekre és azok korrekciójára pedig elméleti számításokat végeztek.

A munkabizottság foglalkozik a barlangi felmérések fotogrammetrikus úton történő elvégzésének elméleti és gyakorlati megvalósításával. A barlangfelmérési és térképezési munkálatok országos koordinálására vonatkozóan javaslatot nyújtott be a Társulathoz.

5.sz. munkabizottság /Láner Olivér, Balogh Tamás, Borbély Sándor, Szabadkay Béla, Molnár Gyula, Oswald György, Zámpony Vilma/ tagjai megszervezték a barlangokban bajbajutott kirándulók felkutatására és kimentésére létesített "Északmagyarországi barlangi elsősegély nyújtó szolgálat"-ot, mely az Országos Mentőszolgálattal, a Rendőrséggel és Tűzoltósággal szoros kapcsolatot tartva működne.

6.sz. munkabizottság /Borbély Sándor, Tóth József, Balogh Tamás/ a lillafüredi barlangokban az idegenforgalmi fejlesztést elősegítő szaktanásadói hatáskört tölt be a Megyei Idegenforgalmi Hivatal felé.

Ezekon kívül a miskolci csoport egyik függetlenített részlege, a könnyűbuvár szakosztály a kutatótagság részére elméleti és gyakorlati könnyűbuvár oktatást tartott. Vezető: Kovács Dezső, állandó tagjai: Szimbalmos Attila, Molnár Gyula, Bödör István.

- 0 -

A miskolci csoport az északmagyarországi barlangkutató csoportok munkájának koordinálása érdekében 1959. június hó 21-én Imókon barlangkutató találkozót rendezett. A találkozón a miskolciak 15 fővel képviseltették magukat, az egri csoport 8 főt, a rudabányai alcsoport 1 főt küldött ki, az egercsehi és ormosi nem képviseltette magát. A találkozón Borbély S. beszámolt a Társulat munkájáról és ezzel kapcsolatban az északmagyarországi barlangkutató csoportok helyzetéről. Vázolta az elvégzendő feladatokat. A találkozón megvitatásra került az Imókői-forrásbarlangi munkahely hovatartozása kutatási szempontból. A jelenlevők eldöntötték, hogy Imóko az egri csoporté. Ezután a találkozó résztvevői megtekintették az egriek Tarkői-barlangi munkahelyét, ahol a kutatás továbbvitele érdekében értékes viták alakultak ki.

A miskolci csoport az év folyamán 2 alkalommal nyilatkozott a borsodi rádióban és számos újságcikket jelentetett meg a helyi sajtóban.

Mivel ez a jelentés előzetes jellegű, az összefoglaló számadatokat /vezetett kutatónapok száma, összlétszám, új feltárások, munkahelyek száma, új feltárások összhossza, összmélysége stb./ és a kutatómunka anyagi kimutatásait /utiköltségek, kutató eszközök gyarapodása, selejtezés/ nem tartalmazza.

Tóth József

A VÁROSTERY Barlangkutató Csoport beszámolója
alakulásának második évfordulója alkalmából

A VÁROSTERY Barlangkutató Csoportja csaknem minden munkaszüneti napon a látóhegyi "Francia"-bányából nyíló hévizes eredetű forráskürtöből induló kutatóágban dolgozik. Nagy munkát és lelkes munkát végez 1958. február hó 2-á óta.

Két év telt el azóta, hogy itt az első követ kiemeltük. Ez idő alatt állandóan tart az elszánt kis csoportunk előretörése, bár volt idő, amikor elcsüggedtünk, mert még egy lehetőség sem jelezte a haladási irányunkat. Voltunk olyan helyzetben is, hogy erős volt a huzat ugyan, de a szájkó annyira összeszűkült, hogy véséssel és robbantással kellett utat törnünk, de legyőztük a csüggedést, legyőztünk minden akadályt. Sokszor hónapokba tellett, míg egy-egy métert előrejutottunk, de tovább küzdöttük magunkat.

Módszerünk ujszerű. A hévizes barlangrendszereket idáig kivétel nélkül úgy fedezték fel, hogy kőfejtés, vagy csatornázás alkalmával beszakadtak egy-egy járatba, amelyen keresztül azután feltárták azt. A kutatók tehát véletlen folytán jutottak be.

Mi ennél sokkal göröngyösebb utat választottunk és igazi feltárómunkát végzünk. A Látóhegy és környékének geológiai, geomorfológiai, morfológiai és analógiai tanulmányozása arra a meggyőződésre vezetett bennünket, hogy több kiterjedtebb barlangrendszernek kell ott léteznie. Így jutottunk arra az elhatározásra, hogy a látóhegyi rendszerrel kezdjük a rendszeres feltárási munkát.

Az elhatározást tett követte. Beindítottuk a munkát. A két évi küzdelem leírását itt mellőzzük; akit érdekel, megtalálhatja az általunk vezetett naplóban. Csak annyit említenek meg, hogy a kutatóág eddigi hossza közel 50 m, 26 m mélységével.

Az eddigi kutatás legkiemelkedőbb eseménye az 1959. június hó 7-i nap volt. Ekkor egy tenyérnyi hasadékból, feszítővassal átöfve a kemény agyagkitöltést, olyan erős légáramlást kaptunk, hogy a karbidlámpánk lángját vízszintesre fektette. Határtalan volt az izgalmunk. A hasadékot véséssel és robbantással sikerült annyira kitégítanunk, hogy egy 6 m mély, 4 m hosszú és 2 m széles üregbe juthattunk, a Kótárba. Ez az üreg már egymagában is kimeríti a barlang kritériumát. E kutatóágunk egyelőre a Látóhegyi "Építő" Barlang elnevezést kapta. A későbbiek fggják eldönteni, hogy cseppkő, aragonit, vagy hasadék stb. "keresztnévvel" bővül-e majd a neve.

Erről az eseményről később így emlékeztünk meg a naplónkban:

"Semmilyen világrengető dolog nem született nálunk a mai nap folyamán, csak öt kutató némán szemlélődött a Kótárban. A barlangi huzat lágyan simogatta az arcukat, mely torznak látszott a karbidlámpa táncoló lángja által rávetődő groteszk árnyékoktól.

A Kótár megnyitotta kapuit egy másféléves küzdelmes, fáradságos, izzadsággal és vérrel öntözött, de sikeres kutatás után. Barlangban vannak, immár 1959. június hó 10-től, még hozzá egy olyan barlangban, amelyiknek most rögzítik először írásban a nevét: Látóhegyi "Építő" Barlang.

A Kótár hirnöke annak a földalatti világnak, ami elébük fog tárulni, "házi jóslatok" szerint 1/2 vagy 1 év múlva.

Hirnök a Kótár, annak a hirnöke, hogy immár a Látóhegyi "Építő" Barlang teljes feltárása fogja megindítani a hévizes barlangok diadalmas és sorozatos feltárását, mint ahogyan ez megtörtént a Béke-barlang feltárásával.

A hévizes eredetű Látóhegyi "Építő" Barlang feltárása előre meghatározott helyen, céltudatosan történt, jóformán a semmiből kiindulva. A céltudatos feltárás a hévizes barlangok feltárásánál eddig páratlan esemény.

A Kótár a barlang további feltárásának a kulcsa. Ezért folytatta ez az öt kutató itt tovább a munkát. A nagy találynak itt kezdődik a megoldása, csak meg kell keresni."

E ponton azóta 5-6 m mélységig mélyítettünk egy aknát a hasadékot kitöltő agyag és kőtömbökkel elzárt talajban. Több szűk hasadék mellett haladtunk lefelé, abban a reményben, hogy egy újabb komoly légáramlás fog üdvözölni bennünket valahol.

Egy kutatónk megbetegedett, mások elcsüggedtek, másfelé orientálódtak. Ezek nem voltak igazi kutatók. Többen viszont csatlakoztak hozzánk.

Az 1959-es évben 442 "jelenlétet" számoltunk, szemben a 369-es egy év előttivel. Egy tanulmányutat is szerveztünk Aggtelek és környékére mozgótáborban. Gazdag tapasztalattal tértünk haza.

Ez uton is köszönetet mondunk mindazoknak, akik munkánkat anyagi vagy erkölcsi támogatással elősegítették. Ezt részletesen a naplónkban rögzítettük.

A VÁROSTERV barlangkutató csoport munkájáról részletes felvételekkel, térképekkel, fényképekkel, kimutatásokkal és egyéb illusztrációkkal ellátott félvászon kötésű napló készül minden évben. Ebből azok a kutatók kapnak jutalomképpen egy-egy példányt, akik sorrendben a legtöbb lezárást végezték év közben, tehát, akik legeredményesebben segítettek elő a csoport munkáját és akik ebben még most is tevékenyen részt vesznek. Egy tiszteletpéldányt nyújtunk többek között a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat könyvtára számára is, ami a Társulat többi tagjai számára szintén rendelkezésre áll.

Barabás Zoltán

és

Csók Réμό

A Dorogi Bányász "Kadie Ottokár" Barlangkutató Csoport munkájáról, terveiről.

Egymás után kapjuk a barlangkutató csoportoktól az 1959. évi munkájukról készült beszámolókat és az 1960. évre kidolgozott munkaterveiket. Közülük most a Dorogi Bányász "Kadie Ottokár" Barlangkutató Csoportjának jelentéséből és munkatervéből idézünk néhány adatot.

A "Tájékoztató" 1959. november havi számában már ismertettük a kutatócsoport előzetes évi jelentését. A most érkezett összefoglaló beszámolóból kiderül, hogy az év utolsó hónapjaiban is folytatták a munkát a Sátorköpusztai-barlangban. Az éves statisztikájuk szerint 24 alkalommal szálltak ki a barlanghoz, ahol összesen 990 munkaórát teljesítettek.

A Sátorköi-barlangtól keleti irányban 40 méterre, a Nagy-Strázsahegyen, a második barlangjárat feltárási, megnyitási munkálatain dolgoztak. 23 alkalommal 1230 munkaórát töltöttek itt el 1959 év folyamán és egyéb munkák mellett 40 méter³ törmelékanyagot hoztak fel.

Örömmel vettük tudomásul, azt is, hogy 10 főről 30 főre emelkedett a kutatócsoport tagságának létszáma. Egyben felhívjuk szíves figyelmüket a közelükben levő esztergomi középiskolákra és az ottani KISZ szervezetre, ahonnan bizonyára még sokan kapcsolódnának be szép munkájukba. /Vagy talán már meg is történt az említettek megkeresése?/

Az 1960. évi munkatervükben "...tulsulyban barlangkutatói munka szerepel. Ezen kívül barlangkiépítéssel, tudományos megfigyelésekkel, kiállítással, barlangok megismerésére turák szervezésével" kívánnak foglalkozni. Kutatói munkájukat folytatják: 1./ a Strázsa-barlangban /Nagystrázsahegyen/, 2./ a Sátorkőpusztai barlangban /ugyanott/, 3./ a Legény- és Leány-barlangban, 4./ a Nagykősziklai-barlangban /Sárisáp/, 5./ a Bajnai Vizimalom melletti aknabarlangban és 6./ a tinnei kőbányában levő barlangban. Barlangkiépítéssel foglalkoznak a Sátorkőpusztai-barlangban. Tavasszal kiállítást is szerveznek. /Erre többen is szeretnénk elmenni, ezért kérjük idejében közöljék a Tájékoztatóval, hogy az mikor és hol tekinthető meg!/. Tervezik továbbá több budapesti barlang és egy 5-6 napos turával Aggtelek vidékének barlangjainak felkeeresését. Néhányan csatlakoznak külföldi expedíciókhoz is. /Öszintén kívánjuk, hogy sikerüljön szép terveik megvalósítása!/
B.J.

H I R E K - R Ö V I D E N

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Miskolci Csoportja 1960. február 18-án tartotta évi taggyűlését a MTBSZ miskolci klubhelyiségében. Borbély Sándor, a csoport vezetőjének megnyitó szavai után Tóth József ismertette a különböző részlegek sikeres, eredményes 1959. évi munkáit. Zámposi Vilma a csoport 1959. évi pénzügyi gazdálkodásáról számolt be. A miskolci csoport önműködéses ünnepi ülésén a MKBT-t Balázs Dénes titkár képviselte és tolmácsolta a Társulat tagságának jókívánságait. Az ÉKME Jószaftói Kutatóállomása nevében dr. Papp Ferenc egyetemi tanár levélben üdvözölte az ünnepi összejövetel résztvevőit s kifejezte azt a reményét, hogy a kutatóállomás - mely a miskolci csoport egyik részlegének tekinti magát - és a csoport egésze közt az együttműködés a jövőben még szorosabb lesz. Az ülés hivatalos részének lezárása után Balázs Dénes tartott vetítéssel összekötött beszámolót a Délkeleti Karsztvidéken tett utazásáról.

x x x

A Kinizsi Természetbarát Egyesületben összevont Kinizsi barlangkutató csoportok a Szemlőhegyi-barlang további kutatását és újabb barlangszakaszok feltárását végzik. Jelenleg a munkálatok két helyen folynak. Az egyik munkahely a "Csengőteremnél" van, ahol egy tektonikus hasadék agyagkitöltésében a továbbjutás reményében mesterséges tárót bontanak. A Csengőterem szájából egy kb. 20 méterre levő emeleti részre drótkötélpálya felszerelése folyamatban van. A másik

munkahely a Lovagteremben van, ahonnan ugyancsak kötélpálya segítségével 4 m³ törmeléket szállítottak el.

x x x

A Vörös Meteor T.E. Barlangkutató Csoportja 1959.
december 25-31-ig 7 napos kemény munkával folytatta feltáró tevékenységét a Teresztenyei forrásbarlangban. A munkában résztvevő 9 kutató rövid megszakításokkal - melyet a levegőhiány tett szükségessé - reggeltől-estig megfeszített erővel dolgozott, hogy a barlang folyosóját szabaddá tegye a nagyobb szabású feltáró munkálatok számára, melyeket a Vörös Meteor barlangkutatói 1960. júliusára terveznek.

A decemberi rohammunka során sorozatrobantásokkal felszámoltunk és a mederből eltávolítottunk több nagy kőtörlezt. A végponton a patak szifonját lerobbantottuk, itt rövid előrehaladást értünk el, de az utat ismét szifon zárja el.

Kutatócsoportunk 1960. áprilisában újabb egy hetes rohammunkára készül a teresztenyei forrásnál.

D. Gy.

BARLANGKUTATÓ CSOPORTJAINK LEVELESLADAJABÓL

Nem szoktunk illetéktelenül belenyulni kutatócsoportjainak életébe, levelezéseibe. Most az egyszer azonban, engedjék meg kedves olvasóink, hogy kiragadjunk egy levelet a Vörös Meteor T.E. barlangkutató csoportjának irattárából. Kék tintával, iskolás zsinórírással írt levélke, melyben egy 17 éves szentesi fiú titkos szíve vágyát öntötte ki: barlangkutató szeretne lenni.

A levél közlésének különös aktualitást ad, hogy a napokban ünnepeltük az 1848-as márciusi ifjak dicső emlékét. A ma fiatalságában is éppen ilyen heves tűz ég, de ma már a kivívott szabadság birtokában még fennköltebb esznek, a szocializmus diadalra juttatásáért sorakozik harcba.

A levelet az alábbiakban, teljes terjedelmében, változtatás nélkül közöljük. Ugy gondoljuk, tartalmához nem kell bővebb kommentárt fűznünk.

"Kedves Dénes elvtárs!

Levelét megkaptam, és örömmel olvastam, hogy melyek a barlangkutató jellemzői és milyen a barlangkutató. Hát,

Ön akaratérős embert keres: szívesen állok szolgálatára, csak bizzon bennem.

Az életemről röviden: 1943-ban születtem. Apám földműves, a felszabadulás előtt cseléd, ma tsz-tag. Az általános iskola nyolcadik osztályában elhatároztam, hogy csapattiszt leszek. Az általános iskolát kitűnővel végeztem; felvettek a II. Rákóczi Ferenc katonai középiskolába. Sajnos, csak az első évfolyamot járhattam, ott - melyet jelessel végeztem - ugyanis az iskolát feloszlatták. Nem mondtam le tervemről, sőt még nagyobb kitartással tanulok és dolgozom; minden vágyam az, hogy csapattiszt legyek. A katonaiskolán felvettek a KISz-be, tavaly vezetőségi tag voltam az iskolai alapszervezetben. A szentesi Ifjú Gárda egyik parancsnoka vagyok.

Az elmúlt nyáron a bodrogkereszturi munkatáborban építettem a csatornát, csapatom a munkaversenyben második lett. Tanulmányi eredményem tavaly kitűnő volt, most félévkor valószínű jeles lesz.

A barlangkutatással Kiss Sanyi elbeszélései alapján ismerkedtem meg, és ezek nyomán szerettem meg. A Sanyival egy faluba való vagyok, és jó barátok, elvtársak vagyunk. Olvasni nagyon szeretek, úgy a mai és klasszikus szépirodalmat, mint a politikai irodalmat. Hát a kedvence tantárgyaimat nem tudom pontosan meghatározni, mert mind szeretem. Azért talán legkedvesebbek: orosz, német, kémia, történelem /ugy érzem, felsorolhatnám mind/. A sportolást nem kedvelem különösebben, ennek az oka, hogy egyáltalán nincs időm rá, remélem a társadalmi elfoglaltságom. Akaratérőm óriási /ezt ne tessék hencegésnek venni, majd ha alkalmam lesz, bebizonyítom/.

Teljesen tisztában vagyok azzal, hogy a barlangkutatás nem lampionos felvonulás; de tessék elképzelni a bodrogkereszturi munkatérlet; térdig vízben, 30-35 C°-os melegben, csuszós pallón, rettentő nehéz, kühikus munka - ez sem volt lampionos felvonulás. A nyáron szintén mennék akarok valamelyik munkatáborba. A barlangkutatásban csak a szabadidőben szeretnék résztvenni /nyári, tavaszi, téli szünetben/. Nagyon szeretnék a Szovjetunióba kiutazni, de nem 2 hétre, hanem legalább egy évre és megismerkedni az ottani tájakkal és élettel. Nagyon szeretem a természetet és a munkát - mind szellemi, mind fizikai vonatkozásban. Csak egy baj van: az, hogy egy napban csak 24 óra van és nem 36 vagy 48 - vagyis nincs időm és egyhamar nem is lesz sok minden végrehajtására. Az iskolai szabadidők viszont rövidek külföldi utazások végrehajtására és más munka is van, így a téli és tavaszi szünetben kénytelen vagyok otthon a tanyán, petróleumlámpa mellett olvasni. Ilyenkor jó lenne egy belföldi túra vagy pl. barlangkutatás.

Nagyon szeretnék résztvenni a barlangkutató munkában. Azzal három levelem, hogy reményemet fejezem ki. Szeretném, ha megismerne személyesen.

Tisztelettel:
Hézer Pál"



TÁRSULATI ÉLET

A MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT rendezvényei

1960. április-május hónap.

Vezetőségi ülés

1960. április 29-én 16 órakor a MKBT vezetősége ülést tart
/Budapest, Puskin u.3. Állatrendszertani Intézet./

1960. május 27-én 16 órakor vezetőségi ülés ugyanott.

Választmányi ülés

1960. április 11-én 18 órakor választmányi ülés a Bánya-
ipari Dolgozók Szakszervezetének székházában /Budapest,
VII. Gorkij fasor 46.I.em.Lenin terem./

Alapfoku tanfolyam

1960. április 14-én 17 óra 30 perckor a II. alapfoku
tanfolyam utolsó elméleti előadása.

1960. április 24-én első barlangjárás az alapfoku tanfolyam
részvevőinek. Találkozás: reggel 8 órakor Budapesten
a Margithid badai hídfőjénél, a HÉV. állomáson. Hozzunk
magunkkal egy napi élelmet, erős cipőt és átöltözködésre
bepiszkitható, besározható munkaruhát, karbidlámpát, sap-
kát. Ezen a turán a tanfolyam elméleti óráját nem látó-
gató tagok csak akkor vehetnek részt, ha ezt a csoport
vezetője előzetesen kéri.

1960. május 8-án második barlangjárás, gyakorlati barlangmérés. Felszerelés, találkozás mint az elsőnél.

1960. május 25-én az alapfoku tanfolyam vizsgája a Bányaiipari Dolgozók Szakszervezetének székházában /Budapest, VI. Gorkij-fasor 46.I.em. Lenin terem./ A vizsga 18 órákor kezdődik. Mindenki hozzon magával 4 iv papírt és tollat, vagy ceruzát. Pontos megjelenést kérünk, Olyanok is vizsgálhatnak, akik a tanfolyamon nem vettek részt.

Továbbképző tanfolyam

1960. április 28-án 17 óra 30 perckor továbbképző foglalkozás a Petőfi Gimnázium vegytani előadótermében. /Bp.I. Attila u.1.II.em./ Ceruzát, papírt, nagyítót, gombostűt, zsebkést, érdes felületű porcellán darabkát, kiskalapácsot, újságpapírt, néhány üres gyufaskatulyát hozunk magunkkal.

1960. május 19-én 17 óra 30 perckor továbbképző foglalkozás, ugy mint IV.28-án.

. o o o .

Előadórészek

1960. április 29-én 18 órákor az Ásvány- és Kőzettani Szakbizottság ismerteti folyamatban levő vizsgálatait az ELTE állattani előadótermében /Bp.VIII.Puskin u.3.II.em./ Ezuton is kérjük, hogy az érdekes vegytani vizsgálatok ismertetését minél többen hallgassuk meg. Ilyen érdeklődésű ismerőseink figyelmét is hívjuk fel ezekre az előadásokra és hívjuk meg őket is.

1960. május 27-én 18 órákor a Karsztmorfológiai Szakbizottság harmadik előadórészt tartja az előbbi helyen.

Klubnap

1960. április 13-án 18 órákor a Bányaiipari Dolgozók Szakszervezetének székházában, a Lenin teremben tartjuk első klubnapunkat. A klubnap első részében a Műszaki Egyetem Barlangkutató Csoportjának munkáját ismerteti Maucha László vetített képek kíséretében. Kérjük tagjainkat, hogy minél többen jelenjenek meg, és lehetőleg minden kutató csoport képviseltesse magát első klubnapunkon.

1960. május 4-én 18 órakor /első szerda/ klubnapot tartunk.

Szeretnénk, ha valamelyik kutatócsoport jelentkezne munkájáról szóló beszámoló megtartására. Ezen a klubnapon fogjuk először összehozni a "magyar karsztvidékekre és barlangokra jellemző gyűjtemény" első darabjait. A májusi klubnap is a Bányaiipari Dolgozók Szakszervezetének székházában lesz. /Bp. VII. Gorkij fasor 46./

Ankét

1960. április 22-én 17 órakor tartja a Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottság első ankétját a MTESZ székházában.

/Bp.V.Szabadság tér 17./ Tekintettel arra, hogy több téma között kell válogatnunk, sőt szó van egy másik tárgyalattal közös ankét megvalósításáról is, az ankét tárgyat külön kiküldendő meghívókon fogjuk közölni.

1960. május 20-án 17 órakor tartja második ankétját a MKBB

a MTESZ székházában. Tárnya az első ankét tárgyatól függ, ezért csak a meghívókon tudjuk majd közölni.

.

Barlanglátogatás

Azt tervezzük, hogy kettős ünnepeken módot adunk érdeklődő tagtársainknak Magyarország jelentősebb barlangjainak bejárására. Szervezésünket a jelentkező igényeknek és az adódó lehetőségeknek figyelembevételével kívánjuk megvalósítani. Első közös barlanglátogatásunk során f. évi április hó 16-17-18-án /husvét, szombat, vasárnap, hétfő/ a jószaói Vase Imre-barlangot és környező barlangok bejárását tervezzük. Szombat délután indulnánk Budapestről /ha lehet reggel.../ és vasárnap este érkeznénk vissza. Utiköltség és két napi szállás 80.- Ft. Élelmet mindenkinek magának kell hoznia, vagy kívánságra megszervezzük a közös étkeztetést. Tekintettel a korlátozott szálláshelyekre és a barlangjárásnál kívánatos nem túl nagy csoportra, a jelentkezések érkezési sorrendje döntően befolyásolja első belföldi expedíciókon való részvételt. Jelentkezési határidő: 1960. április 5. Ha a jelentkezés hamarabb megtörténik, a szállás biztosítását azonnal fogantatosítjuk.

Megalakult szakbizottságok

A Társulat közgyűlése után a vezetőség minden erejével azon fáradozott, hogy a barlangkutató csoportok munkáját ta-

náccsal vezetéssel és utánpótlással is ellátó szakbizottságok megalakuljanak. Elősegíti most ezt a munkát a MTESS sürgetése és a bizottságok munkáját támogató készsége, továbbá az ottani anyagi keret biztosítása is.

Eddig megalakultak:

1./ Ásvány- és Kőzettani Szakbizottság.

elnöke: Mándy Tamás vegyészmérnök, NAKI és Ásványbányászati Központ Laboratórium

tagok: Ravasz Csaba geológus, Nemzeti Múzeum Ásvány-
kőzettára
Cser Ferenc vegyészmérnökhallgató
Czajlik István "
Fejérdy István "

2./ Karstmorfológiai Szakbizottság.

elnöke: dr. Leél-Óssy Sándor földrajztanár

" helyettese: dr. Gráf Andrásné az Áll. Földtani Intézet munkatársa.

tagok: dr. Láng Sándor egyetemi tanár, kandidátus, Szeged.
Kárpátiné Radó Denise intézeti mérnök, VITUKI.
Papp-Váry Árpád egyetemi hallgató
Simon Dénes " "

3./ Oktatási és Propaganda Bizottság.

elnöke: Barátosi József term.rajz-vegytan tanár, a Szabó József geológiai technikum műhelyfőnöke, az MKBT ügyvezető társelnöke.

" helyettese: dr. Dénes György

tagok: Barátosi Józsefné földrajz-vegytan tanár, Petőfi Gimn.

dr. Gráf Andrásné, Áll. Földtani Intézet munkatársa

dr. Hegedűs Gyula geológus, NIM főgeológus

Kárpátiné Radó Denise int. mérnök, VITUKI

Kovács József geológia-földrajz tanár, Sz. J. geológiai t.

Józsa László geofizikus, Sz. J. geológiai technikum tanár

Maucha László egyetemi hallgató

Neppel Ferenc földrajz tanár, VITUKI

ifj. Barátosi József geológus technikus, Áll. Földtani Intézet.

4./ Dokumentációs és Szerkesztő-Bizottság.

elnöke: dr. Bertalan Károly geológus, Áll. Földtani Intézet, a MKBT. társelnöke.

tagjai: /a más bizottságban is szereplő: Barátosi József, Kárpátiné Radó Denise, Maucha László, Neppel Ferenc, dr. Láng Sándor, dr. Dénes György/

Balázs Dénes. Élelmezésügyi Min.csoportvezető,
dr.Dudich Endre egy.tanár, akadémikus, az MKBT
elnöke,
dr.Jakucs László geológus, az Aggteleki barlangok
igazgatója, az MKBT. társelnöke,
dr.Kessler Hubert főmérnök, VITUKI, az MKBT társ-
elnöke,
dr.Kretzói Miklós geológus, a földtani tudományok
doktora, All.Földt.Int./
dr.Loksa Imre biológus, egyetemi adjunktus
dr.Papp Ferenc, egyetemi tanár, Műsz.Egy.dékán
Schönviszky László
dr.Vértés László ősrégész, kandidátus, Magy.Nemz.
Museum.

5./ Műszaki Bizottság

elnök: Bics Lajos bányamérnök, NIM szénbányászati főosztály.

" helyettese: Jambriah Károly bányamérnök, NIM szénbányá-
szati főosztály

tagok: Magyarai Gábor geológus, VITUKI
Szilvássy Gyula, vámrőség.

6./ Biológiai Szakbizottság

elnöke: dr.Loksa Imre egyetemi adjunktus, ELTE,

tagjai: Andrásy István biológuskandid., akad.kut.
Berczik Árpád biol.kandidátus, akad.kut.
Gere Géza egyetemi tanársegéd, ELTE
Kertész György egyetemi tanársegéd, ELTE.

A Tájékoztató "Társulati élet" rovatában közölt cikkeket,
közleményeket írta és összeállította: Barátosi József.

HIREK A TÁRSULAT ÉLETÉBŐL.

Polyó évi február hó 29-én vezetőségi ülést tartottunk. A vezetőségi ülésen szóba kerültek a következők:

1./ Alakítsunk-e a Társulatunkon belül Természetjáró Szakosztályt azok részére, akik más egyesület hasonló szakosztályának nem tagjai?

2./ Lépéseket kell tennünk a Pálvölgyi-barlang megóvása érdekében, mert a jelenlegi rácsos kapu alkalmazása óta omlozik a márgából álló mennyezet.

3./ Választmány elé kell vinni, hogy a barlangkutatócsoportok által szerzett jogi tagdíjak összegének hány százalékát kapják vissza az illetékes kutatócsoportok. Az évi személyi tagdíj mindenkor teljes egészében a Társulat pénztárába fizetendő be, hiszen még ez sem fedezi a Tájékoztató költségeit.

4./ Fel kell szólítanunk az egyes barlangok telekkönyvileg igazolt tulajdonosait /kezelőit/, hogy a tulajdonukat képező /kezelésükben levő/ barlangok bejáratait figyelmeztető táblákkal lássák el, amely általunk javasolt egységes kivitelben figyelmeztesse a hozzáértés nélkül barlangba lépni készülőköt, hogy az veszélyes és vezető nélkül - a saját érdekében - tilos a belépés. E felhívó levelek kiküldése érdekében felkérjük a kutatócsoportokat, hogy jelentsék be a Társulatnak azokat a munkaterületükön vagy másuttal levő veszélyes barlangokat, melyeknek figyelmeztető táblákkal való ellátását szükségesnek látják. Kérjük, hogy levélben közöljék a barlang tulajdonosának, illetve kezelőjének nevét és címét.

5./ A vezetőség úgy döntött, hogy a Műszaki és Természet-tudományi Egyesületek Szövetségével /MTESZ/ olyan megállapodást kell létrehozni, amely szerint a MTESZ kebelén belül elismert és a MKBT-vel szorosan együttműködő Magyar Karszt és Barlangkutató Bizottság dolgozza fel tudományos szinten az MKBT egyes kutatócsoportjainak erre a célra rendelkezésre bocsátott eredményeit. A rendelkezésre bocsátott anyag ellenértékeként az MKBB a MTESZ által biztosított költségvetési keretből Évkönyvek alakjában kiadja több nyelven a kutatások tudományos eredményeit, valamint a Társulatunk részére szerkeszti és kiadja a Tájékoztatókat. A két kiadvány költségeinek átvállalása kereken 60.000.- Ft összeget jelent, amelyre jelenleg a Társulatnak még nincs fedezete. Ha jogi tagdíj befizetésünk kellően szaporodnának, 1961-től a Társulat is terbe veheti kiadványok megjelentetését. Társulatunk szakbizottságait ezután is felkérjük, hogy a MTESZ kebelében működő Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottság /MKBB/ megfelelő szakbizottságainak legyenek közvetlen segítő- és munkatársai. /Megemlítjük, hogy ezek a tárgyalások a kölcsönös megértés alapján jól haladnak

és hihetőleg, mire lapunk megjelenik, kedvezően befejezést nyernek. Ennek tudatában közöljük e lapban az MKBB "Működési tervzetét"./

.

Nagy érdeklődés mellett tartotta meg társulatunk két szakbizottsága idei első üléseit. Mind a Karsztmorfológiai Szakbizottság, mind a Biológiai Szakbizottság, Puskin u. 3. sz. alatt, az ELTE állattani előadóteremben tartotta meg ülését. Társulatunk e két ülésén a vezetőség több tagja is megjelent és érdeklődéssel vettek részt hívásunkra, tagjaink közé még nem tartozó egyetemi tanárok, kutató intézetek munkatársai, és sok munkánk iránt érdeklődő és más egyesületek tagjai is. Ez uton is köszönjük, hogy megjelenésükkel, hozzászólásaikkal kitüntették üléseinket és kérjük őket, hogy a jövőben is vegyenek részt összejeveteleinken,

.

Befejezéséhez közeledik a II. alapfoku barlangkutató tanfolyamunk. Utána május 25-én tartjuk meg második nyilvános vizsgánkat. Ezen azok is részt vehetnek, akik a tanfolyamot nem hallgatták végig, de az anyagból felkészültek. A vizsga anyaga kérdésekben megjelent az 1959 évi október Tájékoztatóban a 26-29 oldalon. Ehhez a tapasztalatok alapján áprilisi számunk néhány kiegészítő kérdést fog még közölni.

.

Egyre többen keresik fel Társulatunk titkári óráit /szerda 18-20 óra/ a Bányaiipari Dolgozók Szakszervezetének székházában. Vezetőségünk úgy határozott, hogy a hónap első szerdáját szeretné elsősorban klubnappá fejleszteni, amikor az ott összegyűlő tagok megbeszélhetik egymással munkáikat, bemutatathatják fényképeiket, megtervezhetik együttes kutatásaikat stb. Az első ilyen szerdai összejevetelt f. évi április hó 13-án tartjuk, mert 6-aa az iskolai szünidőre esik. Kérjük Budapestben tartózkodó tagtársainkat, hogy az első klubnapunkra minél nagyobb számmal jöjjenek el. A Műszaki Egyetem Barlangkutató Csoportja vetítettképes előadása /Maucha László/ nyitja meg első klubnapunkat, mult évi munkájukról tartanak beszámolót.

F E L H I V Á S

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat szakkönyvtárat kíván felállítani. Ezuttal felhívással fordulunk íróinkhoz, szakembereinkhez és kérjük őket, hogy megjelent köny-

veik, szacikkeik /szeparatumok/ és egyéb kiadványaik egy-egy példányát küldjék be társulatunk könyvtárának megalapozásához. Egyéb speleológiai tárgyú hazai vagy külföldi könyvek, folyóiratok stb., beküldését ~~is~~ örömmel vennénk. A beküldési cím: Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat /Szász Imréné elvtársnő/, Budapest, VI. Gorkij-fasor 46. /Bányaipari Dolgozók Szakszervezete/.

A beküldött könyveket a Tájékoztató hasábjain a nyilvánosság előtt nyugtázzuk.

.o o o .

A MKBT Miskolci Csoportja levélben közölte, hogy Balázs Zoltán tagtársukat kérték fel a Tájékoztató Szerkesztőségével való állandó kapcsolat fenntartására. A miskolciak kezdeményezését e téren is példamutatónak tartjuk és javasoljuk valamennyi kutatócsoportnak, hogy jelölje ki saját sajtófelelősét, aki a csoport munkájáról, életéről rendszeresen cikkeket és híreket küld közlés céljából a Tájékoztató részére. Csak ilyen módon lehet biztosítani, hogy az egyes csoportok munkája kellőképpen megörökítésre kerüljön a Tájékoztató hasábjain.

A MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ BIZOTTSÁG

működési tervezete.

Célja a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségén belül összefogni azokat az erőket, tagokat, akik Magyarországon karszt- és barlangkutatással tudományosan foglalkoznak, iránta érdeklődnek, és irányítani, támogatni a szakembereknek ilyen irányú tevékenységét, munkáját. A bizottság szorosán együtt kíván működni a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulattal és segíteni kívánja annak ismeretterjesztő munkáját, az ilyenfajta kutatásokat megkedveltető előadások, tanfolyamok, ankétok szervezését és megtartását felnőttek és ifjak részére, továbbá kiadványokkal kívánja karszt- és barlangkutatást fejleszteni, Magyarországon és külföldön ismertetni.

Szervezete elnökből, társelnökökből /egy közülük ügyvezető társelnök/, titkárokból - ezek együtt képezik a vezetőséget - és tagokból áll. A Bizottság tagja lehet minden olyan személy, aki a MTE SZ általános követelményeinek megfelel, és aki a karszt- és barlangkutatás iránt rendszeres érdeklődést mutat. Új tagot két régi tag ajánlására a vezetőség vesz fel.

A Bizottság a kutatási ágaknak, oktatásnak és propagandának, valamint a külföldi kapcsolatok ápolásának szükségessége szerint szakbizottságokat hiv életre, illetve a kiadványok megszerkesztésére és kiadatására szerkesztőségeket létesít. A szakbizottságok legalább félévenként üléseznek és ugyanennyi ankétot, vitaülést vagy klubnapot rendeznek, a szerkesztőségek szükség szerint jönnek össze. A Bizottság lehetőleg félévenként teljes ülést tart, amelynek első része a vezetőség beszámolójából, második része a szakbizottságok beszámolójából áll. Ugyanez az ülés választ új vezetőséget a MTESZ egyesületeinél szokott időközönként. Az év végi teljes ülés határozza meg a vezetőség javaslatára alapján a következő évi munkatervet.

Jelenleg a következő szakbizottságok és szerkesztőségek működnek:

- | | |
|------------------------------|---------------------------------|
| 1./ Őslénytani szakbizottság | 7./ Szpeleofotográfiai szakbiz. |
| 2./ Ősrégészeti " | 8./ Nemzetközi Kapcsolatok biz. |
| 3./ Karszthidrológiai " | 9./ Oktatás és propaganda " |
| 4./ Karsztmárfológiai " | 10./ Dokumentációs és szerk. " |
| 5./ Biológiai " | 11./ Műszaki bizottság |
| 6./ Ásványkőzettani " | 12./ Évkönyv szerkesztőség |
| | 13./ Tájékoztató " |

Vagyona, bevétele a MTESZ által engedélyezett bevételi forrásokból, ajándékozásból, könyvjóváírás útján a Bizottságnak átengedett tárgyakból és a költségvetés, illetőleg a MTESZ által biztosított támogatásból áll.

Együttműködés tervszerűen folyik azokkal a MTESZ kebelébe nem tartozó karszt- és barlangkutató csoportokkal, amelyek kutatásaikról rendszeres adatszolgáltatással segítik a szakbizottságok tudományos munkáját, és az MKBT-be tömörültek. Rendszeres adatszolgáltatásaik alapján és azok ellenértékéért a Bizottság évi 10 alkalommal "Tájékoztatót" ad ki az MKBT. részére.

A Bizottság munkájáért a vezetőség felelős, vele egyetértésben a szakbizottságokat 1-1 elnök, ha lehet valamelyik társelnök vezeti. Az 1960. év folyamán a munka menete szerint épül ki a Bizottság munkalehetősége, teljesítőképessége és ennek megfelelő nélkülözhetetlen részletes ügyrendje. Addig vitás kérdésekben a MTESZ egyesületeinek szabályzata szerint járnak el és a Magyar Hidrológiai Társaság szervezeti és működési szabályzatát tekintik irányadónak.

Budapest, 1960. február 29.

... Szerkesztőségi közlemény ...

A Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató 1960. január-februári kiadványának szerkesztőségi rovatában kivonatossan ismertettük Balogh Ernő kolozsvári egyetemi tanár levelét.

Balogh Ernő megjegyzést és kérdést fűzött a Szemlőhegyi-barlang "kristályszálaival" a Tájékoztatóban korábban megjelent közlésünkhöz. Az észrevételre Kessler Hubert megerősítette, hogy a barlangban talált "kristálysál" átmérője csakugyan 40 mikron, anyaga pedig - Mauritz Béla prof. megállapítása szerint - gipsz.

B.D.

x - x - x - x - x - x - x

Az 1960. évi karszt- és barlangkutatói évkönyv szerkesztőségének közleménye

A MKBT válaszmányának 1960. január 13-án hozott határozata értelmében az 1960-as évkönyv szerkesztési munkáit 1960. június végéig be kell fejezni. E határozat végrehajtása érdekében kérjük mindazokat, akik cikkeiket az évkönyvben megjelentetni kívánják, témavázlataikat legkésőbb 1960. április 15-ig juttassák el az évkönyv szerkesztője címére /Dr. Bertalan Károly, Budapest, XIV. Vörösilov ut 14. Földtani Intézet/. Egyidejűleg közölni kell a cikk terjedelmét és a közlendő képek, rajzok számát is. A szerkesztőség a cikk megírásáról, ill. a beküldési határidejéről külön értesítést küld ki.

T A R T A L O M

Ötéves a Tájékoztató.	71. oldal
Dudich Endre: A barlangbiológia és problémái. Ismertette: Hazslinszky Tamás	72. "
A Miskolc környéki barlangok feltárásának történeti vázlata. Irta Balázs Zoltán.	82. "
Jangeanpai barlangparadicsom./Utirajz./ Irta: Balázs Dénes.	85. "
Kötél, kötélhágcsó /III.rész./ Irta: Csók Rémó	91. "
<u>Külföldi hírek és lapszemle</u>	
A lengyel barlangkutatók munkájáról Ismertette: Schönviszky László	102. "
Kétmillió látogató - öt év alatt Szlovákia barlangjaiban. Ismertette: B.D.	104. "
Külföldi lapszemle. Összeállította: Sch.L.	105. "
<u>Barlangkutató Csoportjaink életéből</u>	
A Ferenchegyi-barlang feltérképezésének befejezése. Irta: Szilvássy Gyula	106. "
Beszámolók a barlangkutató Csoportok 1959. évi munkáiról	108. "
Előzetes beszámolójelentés a MKBT. Miskolci Csoportjának 1959.évi munkájáról. Irta: Tóth József	108. "
A Várostervezési Barlangkutató Csoportjának beszámolója alakulásának második évfordulója. alkalmából. Írták: Barabás Zoltán és Csók Rémó	114. "
A Dorogi Bányász "Kadic Ottokár" Barlangkutató Csoport munkájáról, tervéről. Irta: Barátosi József	116. "
Hírek-röviden	117. "
Barlangkutató Csoportjaink levelesládájából	118. "

Társulati élet

MKBT rendezvényei 1960. április- május hónapban	120. oldal
Barlanglátogatás	122. "
Megalakult szakbizottságok	122. "
Hirek a Társulat életéből	125. "
Felhívások	126. "
A Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottság működési tervezete	127. "

Szerkesztőségi közlemények 129. "

I N H A L T

Unser Nachrichtenblatt ist 5 Jahre alt Seite 71.

E. Dudich: Die Speleobiologie und ihre Probleme.

Prof. dr. E. Dudich fasst in seiner Studie die biologischen Forschungen in den Höhlen zusammen, und behandelt die besonderen Eigenheiten und Abstammung der Höhlentiere. /Die Studie erschien zur Gänze im III. Band, No. 3-4 von Biospeleologica Hungarica XI. Wir bringen nur einen kurzen Auszug, zusammengesetzt von T. Hazslinszky/

" 72

Geschichtlicher Auszug der Erforschung der Höhlen in der Umgebung von Miskolc.
Von Z. Balázs.

Es wird die Erforschung der Höhlen im Bükk-Gebirge behandelt, die mit den Arbeiten von Otto Hermann im Jahre 1893 begann.

" 82

Das Höhlenparadies von Jangcanpa. Reiseschilderung von D. Balázs.

Der Autor machte im Jahre 1959 eine längere Studienreise im südchinesischen Karstgebiet und schildert seine Forschungen im nordwestlichen Teil des Bezirkes Kwatschow.

" 85

Seile, Seilleitern. /III. Teil./ Von R. Csák.

Der Autor schreibt in dieser Artikelserie über die Anwendung des Seiles in Höhlen.

" 91

Ausländische Nachrichten, Schriftenschau.

Über die Arbeit der polnischen Höhlenforscher. L. Schönviszky

" 102

Zwei millionen Besucher in fünf Jahren in den Höhlen der Slowakei. D. Balázs

" 104

Aus dem Leben unserer Forschungsgruppen.

Beendigung der Kartierung der Porens-
hegyi-Höhle. Gy. Szilvássy

Seite 106.

Bericht der Forschungsgruppen über
die Arbeit im Jahre 1959.

" 108.

Die Gruppe Miskölc des Verbandes für
Karst- und Höhlen-Forschung erschlossen
mehrere Schlinger und Schachthöhlen.
Es wurden systematische wasserchemische
Untersuchungen, Farbungen und Salzun-
gen unternommen und Daten über die kli-
matischen und faunistischen Verhältni-
se der nordungarischen Höhlen gesammelt.
Es wurde dort auch der Höhlen Rettungs-
dienst organisiert.

Die Forscher des Institutes für Städte-
planung erschlossen in den Budaer Ber-
gen eine Höhle thermalen Ursprunges.

J. Barátosi berichtet über die Arbeit
und die weiteren Pläne der Forschungs-
gruppe der doroger Bergleute. Die Mit-
glieder der Gruppe arbeiteten ca.
3000 Stunden in freiwilliger Erschlies-
sungsarbeit.

Bereinsleben

" 120.